

29 • kesäkuu 2017

SATAKUNNAN talous

nykytila ja lähiajan näkymät

Turun yliopisto
University of Turku

Turun kauppakorkeakoulu
TURKU SCHOOL OF ECONOMICS

Satakunnan taloudessa vaikuttaisi tapahtuneen käänne, sillä vuoden 2016 heinä–joulukuussa yritysten liikevaihto kohosi jo keskimäärin. Suurin muutos on tapahtunut teollisuudessa, jonka yltä harmaat pilvet alkoivat vähitellen väistyä. Etenkin loka–joulukuu sujui varsin myönteisesti teknologiateollisuuden uuden nousun ja kaupan sekä rakentamisen kasvun vahvistumisen myötä. Teollisuuden kasvun käynnistyminen onkin juontunut metallien jalostuksen liikevaihdon roimasta noususta, jota on tukenut metalli- sekä elektroniikka- ja sähkötuotteiden valmistuksen orastava tuore kasvukausi. Myös metsä- ja kemianteollisuuden liikevaihto kasvoi edelleen. Sen sijaan konepaja- ja meriteollisuus odottavat vielä uutta puhtia, sillä liikevaihdon sukellus jopa syveni. Elintarviketeollisuudenkin loppuvuosi sujui poikkeuksellisen heikosti, joskin liikevaihdon taustalla piilee todennäköisesti hintojen eikä niinkään tuotannon lasku. Teollisuuden viennin arvo aleni Satakunnassa keskimäärin yhä, mutta ainakin metsäteollisuus pysyi nousujohteisella uralla. Talouden palkkasumma kasvoi jo hieman, mutta henkilöstömäärä aleni yhä teollisuudessa. Näkymät ovat vähitellen kirkastumassa, sillä etenkin pk-yritysten odotukset ovat vahvistuneet selvästi.

SUHDANNEKUVA

Teksti: Saku Vähäsantanen

Kuva: Essi Keskitalo

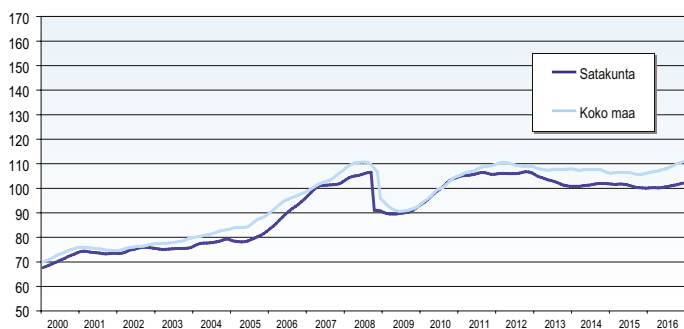
Lähiajan näkymät

Satakunta on hyvin vientivetoinen maakunta, sillä avoimuusindeksi (teollisuuden vienti/BKT) on 53 %, kun maan keskiarvo 36 % (v. 2014). Siten maailmantalouden suhdanteet vaikuttavat tavanomaista voimakkaammin aluetalouden kehitykseen. Toisaalta Satakunnan teollinen rakenne on maamme monipuolisimpia, mikä lieventää suhdanteiden vaihteluita. Satakunnan vahva ja perinteikäs vientiteollisuus on osaltaan nostanut maa-

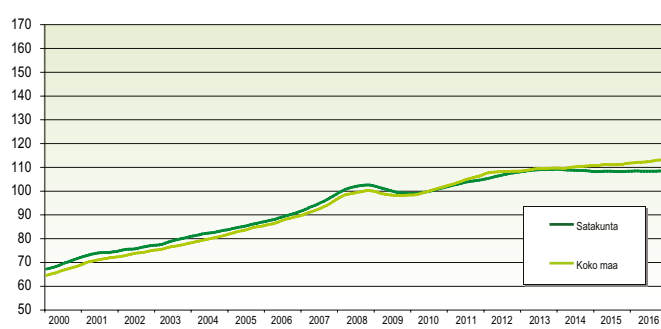
kunnan asukasta kohti lasketun bruttokansantuotteen 19 maakunnan joukossa viidenneksi korkeimmaksi.

Kansainvälisen valuuttarahaston (IMF) huhtikuun katsauksen mukaan maailmantalous on vähitellen elpymässä. Ennusteita on rukattu hieman ylöspäin ja tämän vuoden nousuksi ennakoidaan 3,5 %. Ensi vuodelle odotetaan 3,6 %:n verran kasvua. Parhaimmat näkymät sijoittuvat edelleen nouseviin talouksiin. Teol-

isuusmaiden kokonaistuotanto kasvaa kaksi prosenttia sekä kuluvana että ensi vuonna viime vuoden 1,7 %:n sijaan. Euroalueen nousu jää 1,6–1,7 %:n tuntumaan, mutta Yhdysvalloissa päästään jo selvästi yli parin prosentin. Euroopan suurista talouksista Espanja, Iso-Britannia, Ranska ja Saksa keräävät suurimman kasvupotin tämän vuoden aikana, joskin orastavan nousun odotetaan suurelta osin hieman hiipuvan ensi vuonna. Kasvun painopiste on edelleen tiukasti kehittyvissä

Liikevaihdon kehitys Satakunnassa ja koko maassa (2010=100)

Palkkasumman kehitys Satakunnassa ja koko maassa (2010=100)

29 • kesäkuu 2017

talouksissa, joiden nousun odotetaan vahvistuvan tämän vuoden 4,5 %:sta ensi vuoden 4,8 %:iin. Vuonna 2016 nousua kirjattiin 4,1 %. Suomen talouskasvuksi IMF ennakoii 1,3 % tänä ja 1,4 % ensi vuonna. Viime vuonna kasvua saavutettiin 1,4 %, joten merkittävää muutosta ei ole näköpiirissä.

Suomen Yrittäjien ja Finnveran kevään pk-yritysbarometri povaa lähiajan suhdannekehityksestä koko maan tasolla suotuisaa, mutta kasvu jää hitaaksi. Muutokset syksyn 2016 barometriin verrattuna ovat vähäiset, mutta myönteiset. Talous on kasvu-uralla ja suhdannenäkymien saldoluku noussut kolmella yksiköllä +35:een. Vähäiseen muutokseen vaikuttaa osaltaan vientikysynnän hidas elpyminen, jota kotimarkkinoiden kehitys ei kokonaan pysty paikkaamaan. Lisäksi työmarkkinoiden nollalinja ja pikkuhiljaa voimistuva inflaatio leikkaavat yksityistä kulutusta. Satakunnassa odotukset ovat

kuitenkin vahvistuneet maan keskitasoa paremmiksi ja nousu on ollut selvästi muuta maata ripeämpää. Saldo onkin kasvanut +28:sta +36:een, eli 44 % vastaajista ennakoii parannusta ja vain 8 % heikennystä valtaosan odottaessa suhdanteiden pysymistä ennallaan (48 %). Kohennusta on odotettavissa mm. henkilöstöön, liikevaihtoon, hintoihin, kannattavuuteen, vakavaraisuuteen sekä tuotekehityspanostuksiin.

Elinkeinoelämän keskusliiton (EK) huhtikuun lopun luottamusindikaattorit osoittavat, että maamme yritysten suhdannetila on vähitellen kohentunut. Huhtikuun lopussa jokaisen päätoimialan, niin teollisuuden, rakentamisen, palveluiden kuin kaupankin näkymät ovat osin selvästi taivanaomaista suotuisampia. >>

Suhdannekuva	2
Teollisuus	6
Rakentaminen	14
Satakunnan meriklusteri, Kokemäenjokilaakson teollisuusvyöhyke ja Meri-Porin M20-teollisuuspuisto	16
Luovat alat	18
Palvelut	19
Tavoitteena yritysverkostojen kehittäminen ja alueen älykkään erikoistumisen tilastollisen tietojärjestelmän luominen	20

SATAKUNNAN SUHDANNEKEHITYS

PLUSSAT

- + Metallien jalostuksen tuotanto kasvussa
- + Metall- sekä elektroniikka- ja sähkötuotteiden valmistuksessa orastava kasvukausi
- + Metsäteollisuuden liikevaihto ja vienti nousu-uralla
- + Kaupan vire vahvistunut
- + Liike-elämän palvelut hyvässä vedossa

MIINUKSET

- Konepaja- ja meriteollisuuden liikevaihto sukeltanut
- Teknologiateollisuuden vienti yhä alamäessä
- Elintarviketeollisuuden liikevaihdon lasku poikkeuksellisen voimakasta
- Majoitus- ja ravitsemistoiminnan nousu tasaantunut

Katsauksessa liikevaihdon, palkkasumman ja viennin kehitystä on kuvattu Tilastokeskuksen asiakaskohtaisen suhdannepalvelun tuottamilla indeksisarjoilla. Indeksisarjat kuvaavat tarkasteltavan muuttujan (esim. liikevaihto) kehitystä suhteessa perusvuoteen 2010. Indeksisarjojen tulkinnassa olennaista on, minkä kahden ajankohdan välistä kehitystä arvioidaan. Esimerkiksi mitä alemmalla (perusvuotta alemmalla) tasolta indeksisarja lähtee vuonna 2005, sitä nopeampaa kasvu on ollut vuosien 2005–2010 välisenä aikana. Trendikuvioiden tarkastelussa on lisäksi huomioitava, että niiden loppuosa saattaa tarkistua (revisoitua) tulevien kuukausitietojen päivittämisen jälkeen. Muut katsauksessa esitetyt tilastotiedot perustuvat Tilastokeskuksen ja Satakunnan ELY-keskuksen tuottamiin tilastoihin. Katsauksessa on hyödynnetty myös eri toimialajärjestöjen ja ennustelaitosten asiantuntemusta.

PÄÄTOIMITTAJA:

Saku Vähäsantanen, Satakuntaliitto

KIRJOITTAJAT:

Samuli Aho, Turun yliopiston kauppakorkeakoulu, Porin yksikkö

Hannu Ahvenjärvi, Satakunnan ELY-keskus

Teemu Haukioja, Turun yliopiston

kauppakorkeakoulu, Porin yksikkö

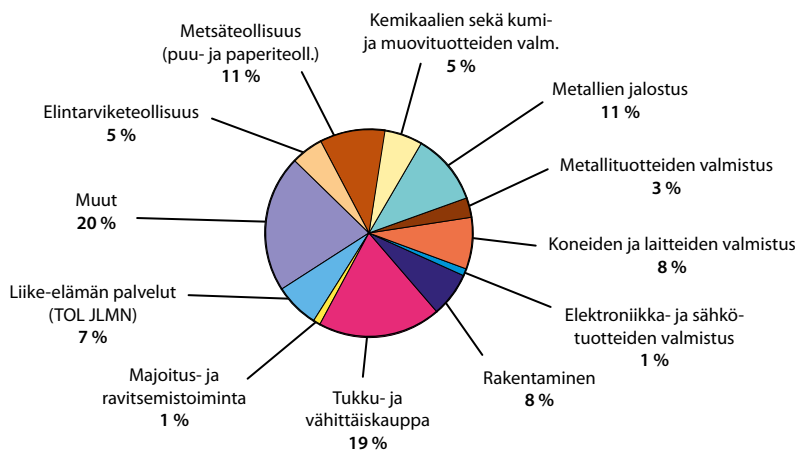
Kirsi Kari, Turun yliopiston kauppakorkeakoulu, Porin yksikkö

Paavo Okko, Turun yliopiston kauppakorkeakoulu

KANSIKUVA: Tiina Leino

JULKAISIJA: Turun yliopiston kauppakorkeakoulu, Porin yksikkö

TAITTO: 400 kepposta Oy, Tiina Liivola

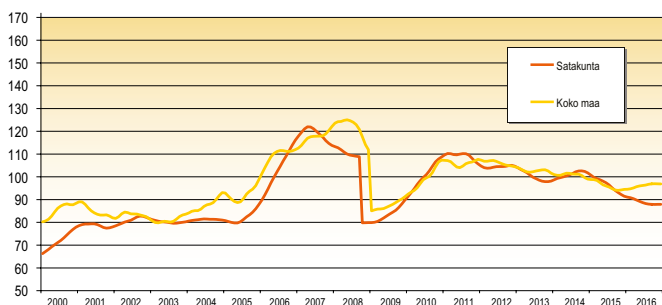

Satakunnan liikevaihdon jakauma v. 2016

Elintarviketeollisuus	648
Metsäteollisuus (puu- ja paperiteollisuus)	1 542
Kemikaalien sekä kumi- ja muovituotteiden valmistus	743
Metallien jalostus	1 511
Metallituotteiden valmistus	444
Koneiden ja laitteiden valmistus	1 050
Elektroniikka- ja sähkötuotteiden valmistus	114
Teknologiaeteollisuus (TOL 24-30)	3 072
Automaatio- ja robotiikkaklusteri	297
Meriklusteri	668
Kokemäenjokilaakson teollisuusvyöhyke	3 138
M20-teollisuuspuisto	156
Koko teollisuus (TOL BCD)	7 605
Rakentaminen	1 093
Tukku- ja vähittäiskauppa	2 688
Majoitus- ja ravitsemistoiminta	207
Liike-elämän palvelut (TOL JLMN)	1 011
Luovat alat	632
Kaikki toimialat yhteensä	13 892

>> Vuoden 2016 heinä–joulukuun talouskehitys

Satakunnan taloudessa vaikuttaisi tapahtuneen käänne, sillä vuoden 2016 heinä–joulukuussa yritysten liikevaihto kohosi jo keskimäärin. Etenkin loka–joulukuun sujui varsin myönteisesti teknologiaeteollisuuden uuden nousun ja kaupan sekä rakentamisen kasvun vahvistumisen myötä. Suurin muutos onkin tapahtunut teollisuudessa, jonka yltä alkavat harmaat pilvet vähitellen väistyä. Teollisuuden kasvun käynnistyminen on juontunut metallien jalostuksen liikevaihdon väri-metallien hintojen kohoamiseen nojaavasta roimasta noususta, jota on tukenut metallisekä elektroniikka- ja sähkötuotteiden valmistuksen orastava tuore kasvukausi vuoden 2016 loka–joulukuussa. Myös metsä- ja kemianteollisuus porskuttivat liikevaihdon kasvulla, mutta kemianteollisuuden näkymiä varjostaa Huntsmanin tuotantokatkos. Sen sijaan konepaja- ja meriteollisuus odottavat vielä uutta puhtia esim. öljyn hinnan kohamisesta, sillä huolestuttavasti liikevaihdon sukellus jopa syveni. Elintarviketeollisuuden loppuvuosi sujui poikkeuksellisen heikosti liikevaihdon selvän pudotuksen vuoksi, josta tosin ainakin osa selittyy hintojen laskulla. Alan palkkasumman nousu tosin viitanee tuotannon kasvuun.

Viennin kehitys Satakunnassa ja koko maassa (2010=100)

Teollisuuden viennin arvo aleni Satakunnassa yhä, mutta aiempaa lievemmin. Metsäteollisuuden vienti kohosi vauhdilla, mutta teknologiaeteollisuudessa kirjattiin yhä selvää laskua. Jonkinlaisena muutoksen enteenä voitaneen pitää myös ulkomaankauppaa harjoittavien yritysten kasvun käynnistymistä vuoden viimeisellä neljänneksellä. Tällöin ne menestyivät jo pelkkiin kotimarkkinoihin keskittyviä paremmin.

Rakennusallalla puhalsi loppuvuonna 2016 edelleen myötätuuli ja rakentamisen piristymisen on heijastunut liikevaihdon ohella myös palkkasummaan ja siten henkilöstömääriin. Kasvun ennakoidaan edelleen kiihtyvän asunto-, toimitila- ja korjausrakentamisessa. Palveluiden suhdannekuva pysyi viime vuoden jälkimmäisellä puoliskolla edelleen varsin myönteisenä liikevaihdon ja henkilöstömäärien nousun jatkuttua. Kaupan liikevaihdon kasvu kiihtyi, mutta majoitus- ja ravitsemistoiminnan tahti tasaantui. Sen sijaan liike-elämän palveluiden vire säilyi hyvin vahvana.

Satakunnan yritysten yhteenlaskettu liikevaihto kohosi vuoden 2016 heinä–joulukuussa 1,8 % vuoden 2015 vastaavaa aikaa korkeammaksi. Heinä–syyskuussa kasvua kertyi 1,2 % ja loka–joulukuussa jo 2,4 % teknologiaeteollisuuden nousun käynnistyttyä ja kaupan sekä rakentamisen vauhdin kiihtyttyä. Satakunnassa nousukiitoon pääsi mukaan silti entisen suuruinen osa yrityskannasta, sillä suunnilleen 52 % yrityksistä kohotti liikevaihtoaan ja 35 % saavutti kasvua vä-

hintään 15 %:n verran. Parhaiten menestyivät alle viiden sekä yli 20 työntekijän yritykset. Sen sijaan 5–19 henkilön yrityksissä liikevaihto supistui. Korkeintaan viisi vuotta toimineet yritykset kohottivat liikevaihtoaan kolmanneksen. Sen sijaan vanhempien nousu jäi alle prosenttiin. Suurin vaikutus kasvuun on ollut nuorilla pk-yrityksillä sekä vanhoilla suuryrityksillä, joiden loppuvuosi sujui yleisesti ottaen mainiosti.

Yritysten maksama palkkasumma kasvoi vain hieman viime vuoden loppupuoliskolla. Kasvua kertyi yhteensä 0,4 %. Heinä–syyskuussa nousua kirjattiin 1,6 %, mutta loka–joulukuussa se laski 0,9 %. Palkkasumma aleni edelleen yleisesti teollisuudessa henkilöstövähennyksen seurauksena ja siinä etenkin telakoilla ja konepajoilla sekä metsä- ja kemianteollisuudessa. Sen sijaan elintarviketeollisuudessa palkkojen summa kohosi, kuten metallien jalostuksessa sekä elektroniikka- ja sähkötuoteeteollisuudessa. Rakentamisessa ja palveluissa palkkasumma kasvoi kautta linjan.

Koko maassa keskimäärin talouden suunta näyttää kulkevan vähitellen ylöspäin. Liikevaihto kasvoi yhteensä 3,3 % vuoden 2016 heinä–joulukuussa edellisvuoden vastaavasta ajasta. Nousu nopeutui hieman vuoden loppua kohden. Teollisuudessa liikevaihto kohosi yleisesti elintarviketeollisuutta lukuun ottamatta. Myös rakentamisessa sekä palvelualoilla liikevaihto kasvoi kohisten. Ainoastaan kaupan nousu jäi muita palveluita vaikeammaksi. Palkkasumma kasvoi viime vuoden jälkimmäisellä puoliskolla 1,8 % edellisvuoden vastaavasta ajasta. Teollisuuden maksama palkkasumma pysyi ennallaan, sillä elektroniikka- ja sähköteollisuuden roimaa pudotusta paikkasivat muiden alojen nousu. Rakentamisessa ja palveluissa palkkasumma nousi henkilöstömäärien täydentymisen seurauksena.

Paavo Okko

Kansantaloustieteen professori emeritus |
Turun kauppakorkeakoulu | Turun yliopisto

Viennin elpyminen alkaa nostaa myös Satakuntaa

Suomen bruttokansantuote nousi viime vuonna 1,4 %. Tälle vuodelle ennustetaan alle kahden prosentin kasvua. Sekä maailmantalouden että Suomen näkymät lupailivat nyt kuitenkin parempaa. Näyttää vihdoin siltä, että nousu vahvistuu ja sen ko-

timaiset veturit ovat Länsi-Suomessa. Asetelma lupaa parempaa myös Satakunnalle.

Viime vuoden lopulla koko maan vienti alkoi toipua pohjalukemista. Satakunnassa käännettä ei ole vielä juuri näkynyt. Metallien jalostus ja metsäteollisuus sekä elektroniikkakin osoittivat kuitenkin vuoden lopulla liikevaihdon kasvua. Koko teollisuuden liikevaihto oli lievässä kasvussa, tosin koko maata hitaammassa. Kaupan ja rakentamisen kehitys on ollut myös tässä maakunnassa positiivista.

Vaikka kansainvälistä taloutta on varjostanut monet riskit, kuten Britannian tuleva ero EU:sta ja USA:n uuden presidentin politiikka, talouden kasvu on ollut nopeutumaan päin. Suomen vienti on alkanut kasvaa, ja maan kokonaistuotanto kasvoi tämän vuo-

den alussa kolmen prosentin vauhtia. Suurten yritysten liikevaihto on kasvanut kohtalaisesti, ja teollisuuden tilaukset ovat lisääntyneet. Turun telakan ja Uudenkaupungin autotehtaan tuotannon tuleva kasvu ovat sitä suuruusluokkaa, että ne näkyvät jo koko talouden luvuissakin.

Nyt on aistittavissa tilanne, jossa pitkän huonon kasvun masentamat ennustajatkaan eivät jaksakaan nähdä käänteen vahvuutta. Sekä lasku- että nousukäänteissä tehdään suurimmat ennustevirheet. Nyt voi korkeinkin maan kasvuennuste tälle vuodelle (1,9 %) osoittautua selvästi liian varovaiseksi. Kun tähän vielä lisätään tiedossa olevat näkymät Satakunnan investoinneista sekä mm. Rauman telakan lupaavat uutiset, voi hyvällä syyllä odottaa maakunnan kääntyvän nousuun tänä vuonna muun maan mukana.

Työttömyyden aleneminen nopeutunut

Teksti: Hannu Ahvenjärvi
ja Saku Vähäsantanen

Satakunnan yritysten loppuvuoden henkilöstökehityksessä on nähtävissä käänteen merkkejä. Rakentamisessa kasvu on pysynyt nopeana (4,6 %) ja myös palvelualoilla hienoinen nousu (1,1 %) on jatkunut. Sen sijaan teollisuudesta väkeä vähennettiin edelleen kaksi prosenttia, joka on kuitenkin hie- man aiempaa lievempi. Yritykset vähensivät kaiken kaikkiaan keskimäärin puoli prosenttia henkilöstöstään loppuvuonna. Pudotus on aiempaa loivempi.

Työttömyys on nyt Satakunnassa aikaisempaa nopeammalla lasku-uralla. Maaliskuun lopussa työttömiä työnhakijoita oli 12 900, mikä on yli 1 500 henkeä (-10,6 %) vähemmän kuin vuotta aikaisemmin. Työttömien osuus työvoimasta oli 12,8 %. Suhteellisesti eniten on alentunut alle 25-vuotiaiden työttömyys, mutta myös yli 50-vuotiaiden työttömien ja pitkäaikaistyöttömien määrä on laskussa.

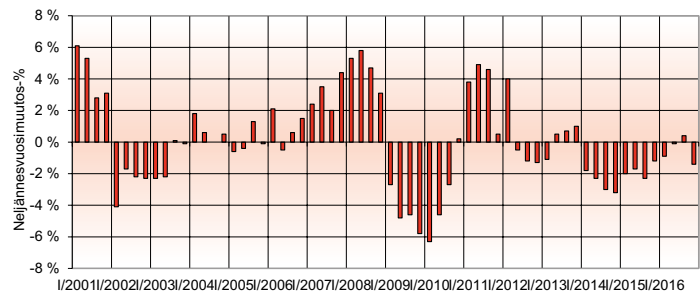
Työttömyys on vähentynyt kaikilla ammattialoilla kun verrataan työttömien määrää tammi-maaliskuussa keskimäärin viime

vuoden vastaavaan ajankohtaan. Selvästi eniten työttömien määrä on vähentynyt rakennus-, korjaus- ja valmistustyöntekijöiden ryhmässä. Muutamissa ammattiryhmissä, kuten palvelu- ja myyntityössä sekä asiantuntijatyössä, työttömyyden aleneminen on ollut suhteellisen vähäistä.

Alkuvuoden aikana työ- ja elinkeinotoimistossa on ollut kuukausittain keskimäärin noin 4 000 avointa työpaikkaa, mikä on 600 enemmän kuin vuotta aiemmin. Avointen työpaikkojen määrä on kasvanut eniten rakennus-, korjaus- ja valmistustyöntekijöiden, muiden työntekijöiden sekä prosessi- ja kuljetustyöntekijöiden ammattiryhmissä. Palvelu- ja myyntityössä sekä toimisto- ja asiakaspalvelutyössä avoimia työpaikkoja on ollut viimevuotista vähemmän. Työvoiman kysynnän kasvun kääntöpuolena on ollut työnantajien kokemien rekrytointion-

gelmien yleistymisen. Kovin laajamittaista työvoimapulaa ei silti vielä ole näköpiirissä. Viimeisimmän ammattibarometrin mukaan eniten vaikeuksia työvoiman saatavuudessa on terveydenhuollon ja sosiaalialan, teollisuuden ja rakentamisen ammateissa. Rauman seudulla työvoiman saatavuudessa arvioidaan olevan lähiaikoina muita seutu- ja enemmän ongelmia.

Osaltaan työttömyyden alenemista Satakunnassa on nopeuttanut lomautusten selkeä väheneminen. Tammi-maaliskuussa työttömien yhteismäärään laskettavia kokoaikaisesti lomautettuja on ollut keskimäärin 1 200 henkeä, mikä on 350 vähemmän kuin viime vuonna vastaavaan aikaan. Vielä viime vuoden viimeisellä vuosineljänneksellä teollisuuden ja kuntien lomautukset nostivat lomautettujen määrän reilusti yli 2 000 hengen.

Henkilöstömäärien kehitys Satakunnassa, kaikkien toimialojen yritykset yhteensä

TEOLLISUUS

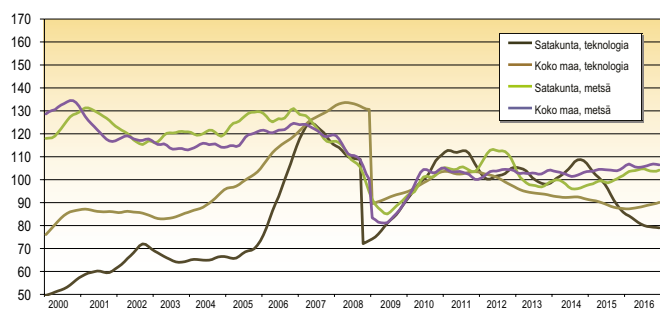
Teksti: Saku Vähäsantanen

Teollisuuden yltä alkavat tummat pilvet vähitellen hälvetä. Satakunnassa teollisuuden liikevaihto alkoi kohota pitkästä aikaa viime vuoden heinä–joulukuussa. Kasvun käynnistyminen on juontunut metallien jalostuksen liikevaihdon värimetallien hintojen kohoamiseen nojaavasta roimasta noususta, jota on tukenut myös metalli- sekä elektroniikka- ja sähkötuotteiden valmistuksen orastava uusi kasvukausi vuoden 2016 viimeisellä neljän-

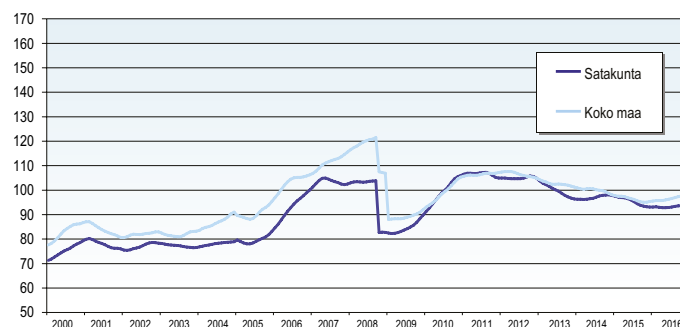
neksellä. Sen sijaan konepaja- ja meriteollisuus odottavat vielä uutta puhtia esim. öljyn hinnan kohoamisesta, sillä liikevaihdon sukelmus jopa syveni. Elintarviketeollisuuden loppuvuosi sujui tavanomaista kehnommin liikevaihdon pudottua poikkeuksellisen voimakkaasti, joskin ainakin osa laskusta selittynee hintojen alenemalla. Palkkasumma kuitenkin kasvoi, mikä voi viitata tuotannon kasvuun. Sen sijaan metsä- ja kemianteolli-

suus menestyivät varsin mainiosti, sillä niiden liikevaihto kohosi.

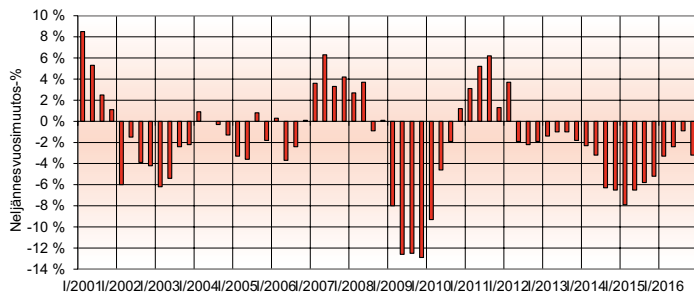
Teollisuuden viennin arvo aleni Satakunnassa yhä, mutta aiempaa lievemmin. Metsäteollisuuden vienti kohosi vauhdilla, mutta teknologiateollisuudessa kirjattiin yhä selvää laskua. Satakunnan teollisuusyrityksistä noin puolet kasvoi liikevaihdolla tarkasteltuna, ja suunnilleen kolmasosa saavutti vähin-

Metsä- ja teknologiateollisuuden viennin kehitys Satakunnassa ja koko maassa (2010=100)

Teollisuuden liikevaihdon kehitys Satakunnassa ja koko maassa (2010=100)

Koko teollisuuden (TOL BCD) henkilöstömäärän kehitys Satakunnassa

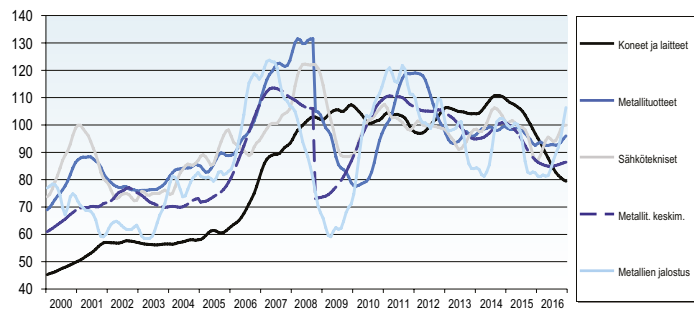
tään 15 %:n nousun. Parhaiten pärjäivät alle viiden ja yli 20 työntekijän yritykset. Korkeintaan viisi vuotta toimineet yritykset kasvoivat runsaan viidenneksen verran. Maakunnan teollisuuden maksama palkkasumma putosi yhä, sillä henkilöstöä vähennettiin edelleen, mutta siinäkin on havaittavissa loivenemisen merkkejä.

Maassa keskimäärin teollisuuden näkymät piirtyvät myös aiempaa valoisampina, sillä pitkästä aikaa kaikki teknologiateollisuus-

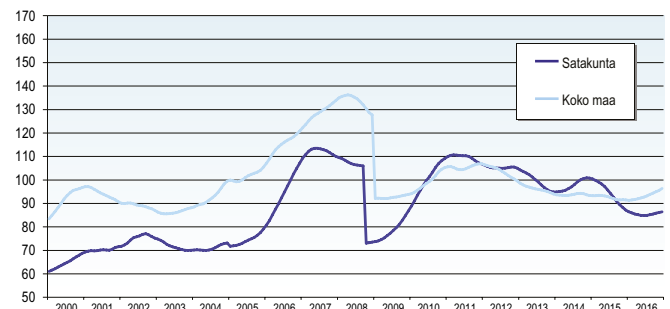
den päähaarat pääsivät kasvuun kiinni. Kun myös metsä- ja kemianteollisuuden kasvu jatkui, pysyi koko teollisuus selvällä nousu-uralla. Ainoastaan elintarviketeollisuuden liikevaihto laski. Teollisuuden palkkasumman putoaminen pysähtyi, joten henkilöstökehitys näyttäisi osaltaan käänteen merkkejä liikevaihdon vanavedessä. Viennin arvokin kohosi hieman ja sekä metsä- että teknologiateollisuus vahvistivat otettaan maailmanmarkkinoilla. Odotuksia uudesta noususta tukee osaltaan EK:n luottamusindikaattorit, joiden

Teollisuus 2016 vs. 2015 %-muutos edellisvuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna		
	Satakunta	Koko maa
Liikevaihto		
Heinä-joulukuu	1,4 %	2,6 %
Heinä-syyskuu	1,5 %	1,7 %
Loka-joulukuu	1,2 %	3,3 %
Palkkasumma		
Heinä-joulukuu	-1,3 %	0,0 %
Heinä-syyskuu	0,5 %	1,3 %
Loka-joulukuu	-3,3 %	-1,4 %
Vienti		
Heinä-joulukuu	-6,3 %	2,1 %
Heinä-syyskuu	-9,0 %	2,2 %
Loka-joulukuu	-3,8 %	2,1 %
Henkilöstömäärä		
Heinä-joulukuu	-2,0 %	
Heinä-syyskuu	-0,9 %	
Loka-joulukuu	-3,2 %	

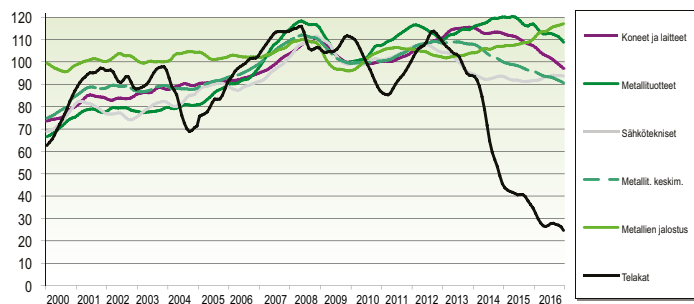
mukaan Suomen teollisuuden näkymät ovat vähitellen vahvistuneet. Luottamus koheni maaliskuussa saldolukuun +4 pysyen samalla tasolla myös huhtikuussa. Helmikuun tarkistettu lukema oli +2. Indikaattori nousi siten pitkästä aikaa vähän pitkäaikaisen keskiarvonsa (+1) yläpuolelle.

Teknologiateollisuuden alatoimialojen liikevaihdon kehitys Satakunnassa (2010=100)

Teknologiateollisuuden liikevaihdon kehitys Satakunnassa ja koko maassa (2010=100)

Teknologiateollisuuden alatoimialojen palkkasumman kehitys Satakunnassa (2010=100)

TEKNOLOGIATEOLLISUUS

Teknologiateollisuuden (TOL 24-30, ei sis. tietotekniikka-alaa) suhdannekuva on alka-

nut vähitellen kirkastua sekä Satakunnassa että etenkin valtakunnallisesti. Satakunnassa metallien jalostuksen liikevaihdon kova nousu nosti alan pinnalle viime vuoden lo-

ka-joulukuussa päättäneen siten pitkään jatkuneen laskukauden. Toisaalta nousu on osin peräisin värimetallien hintojen kasvusta ja huolestuttavasti tärkeän koneiden ja laitteiden valmistuksen syösy jyrkempi mm. meriteollisuuden vaikeuksien myötä. Käänteen merkkejä tarjoilee osaltaan myös metallituotteiden sekä elektroniikka- ja sähkötuotteiden valmistuksen nousun käynnistyminen vuoden 2016 viimeisellä neljänneksellä. Kasvuun pääsi kiinni merkittävä joukko yrityksiä, sillä noin puolet kannasta kohotti liikevaihtoaan ja runsas kolmannes yrityksistä saavutti nousua vähintään 15 %:n verran. Loppuvuoden käänne johtuu lähinnä yli 20 henkilön yritysten liikevaihdon kasvusta, sillä pienemmät kokoluokat olivat kasvaneet jo aiemminkin.

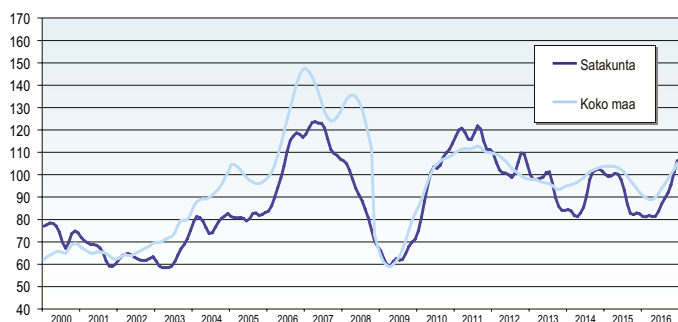
Samalla vientiyritysten tilanne on kohentunut, vaikka viennin arvo putosikin Satakunnan teknologiateollisuudessa edelleen huomattavasti, joskin jonkin verran aiemmasta tasaantuneena. Poikkeuksellisesti alle viisi vuotta toimineiden yritysten kehitys takelteli. Teknologiateollisuuden toimijoiden maksama palkkasummakin aleni hieman aiempaa loivemmin, mutta joka tapauksessa henkilöstömäärä on supistunut alueella. Telakoiden palkkasumma supistui eniten, mutta sen toiminnan luonne on muuttunut verkostomaisemmaksi, mikä johtaa tuotannon hajaantumiseen eri toimijoille ja aloille.

Valtakunnan tasolla teknologiateollisuudessa näyttäisi tapahtuneen myönteinen käänne, sillä jokaisen päätoimialan liikevaihto kasvoi ainakin vähän. Myös vienti elpyi. Maalle tärkeimpien alojen, kuten konepaja- sekä elektroniikka- ja sähkötuoteteollisuuden myönteinen vire vahvistui, joskin jälkimmäisen nou-

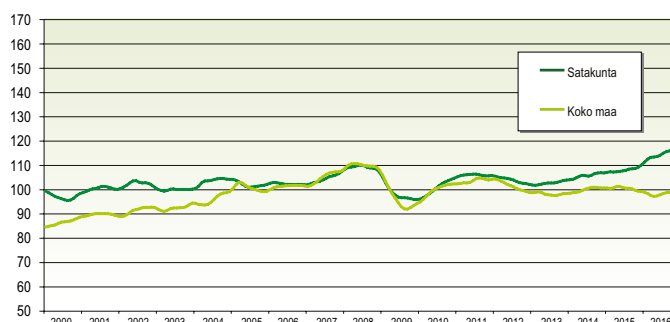
su jäi varsin hauraaksi. Teknologiateollisuus ry:n mukaan alan yritysten saamat uudet tilaukset ja tilauskanta kasvoivatkin maassa keskimäärin loka-joulukuussa edeltävästä vuosineljänneksestä. Tilauksen arvo ei kuitenkaan aivan yltänyt loppuvuoden 2015 tasolle. Alan yritysten saamien tarjouspyyntöjen määrä jatkoi nousuaan vuoden lopulla. Teknologiateollisuuden yritykset saivat Suomessa keskimäärin uusia tilauksia loka-joulukuussa arvoltaan 23 % enemmän kuin heinä-syyskuussa, mutta hieman vähemmän kuin vastaavalla ajanjaksolla vuonna 2015. Yrityksistä 59 % kertoi uusien tilaustensa lisääntyneen heinä-syyskuun jälkeen, 33 % vähentyneen ja kahdeksan prosenttia pysyneen ennallaan. Tilauksen arvo nousi joulukuun lopussa kaksi prosenttia korkeammaksi kuin syyskuun lopussa, mutta supistui neljä prosenttia vuoden 2015 joulukuuhun verrattuna. Alkuvuonna 2017 uudet tilaukset ja tilauskanta ovat jatkaneet nousu-

aan. Siten viime kuukausien kehityksen perusteella teknologiateollisuuden yritysten liikevaihdon arvioidaan kohoaneen alkuvuonna. Teknologiateollisuuden yritysten henkilöstö väheni vuonna 2016 noin prosentin.

Teknologiateollisuus 2016 vs. 2015 %muutos edellisvuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna		
	Satakunta	Koko maa
Liikevaihto		
Heinä-joulukuu	-2,7 %	2,1 %
Heinä-syyskuu	-7,6 %	4,1 %
Loka-joulukuu	1,8 %	0,5 %
Palkkasumma		
Heinä-joulukuu	-2,7 %	-1,2 %
Heinä-syyskuu	-1,6 %	0,0 %
Loka-joulukuu	-3,8 %	-2,5 %
Vienti		
Heinä-joulukuu	-11,6 %	0,9 %
Heinä-syyskuu	-15,9 %	4,2 %
Loka-joulukuu	-7,5 %	-1,8 %

Metallien jalostuksen liikevaihdon kehitys Satakunnassa ja koko maassa (2010=100)

Metallien jalostuksen palkkasumman kehitys Satakunnassa ja koko maassa (2010=100)

METALLIEN JALOSTUS

Metallien jalostuksen asema on Satakunnassa vahva, mutta toiminta painottuu hyvin suurelta osin Porin seutukuntaan. Suuret toimijat jyräävät, sillä kaikkiaan 11 vähintään 20 hengen yritystä luotaavat alan suuntaviivat maakunnassa. Lähes jokainen yritys harjoittaa vientiä. Metallien jalostajien liikevaihto riippuu paljolti värimetallien hinnoista – Satakunnassa etenkin kuparista ja nikkelistä – mikä tekee suhdanteiden seurannasta haastavan, sillä liikevaihto ei anna välttämättä kuvaa todellisista tuotantomäärien muutoksista.

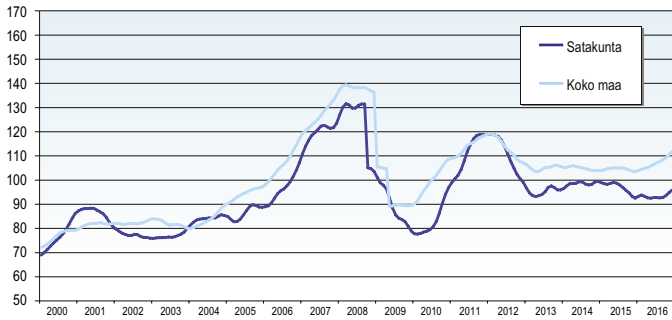
Liikevaihto lähti rivakkaan nousuun vuoden 2016 heinä-joulukuussa ja etenkin aivan vuoden lopussa kasvu kiihtyi selvästi. Tällöin kuparin ja sinkin hinnat kohosivat vauhdikkaasti. Myös nikkelissä ja alumiini-

nissa tapahtui pientä nousua. Heinä-syyskuussa reilu viidennes ja loka-joulukuussa jo runsas puolet metallien jalostajista pääsi kasvuun kiinni, mutta jokaisen kasvu jäi alle 15 %:iin. Palkkasumma kohosi Satakunnassa pontevasti, joten tämän perusteella myös tuotantomäärät ja henkilöstö ovat kasvaneet. Osa kasvusta saattaa tosin johtua suuren toimijan sisäisistä järjestelyistä.

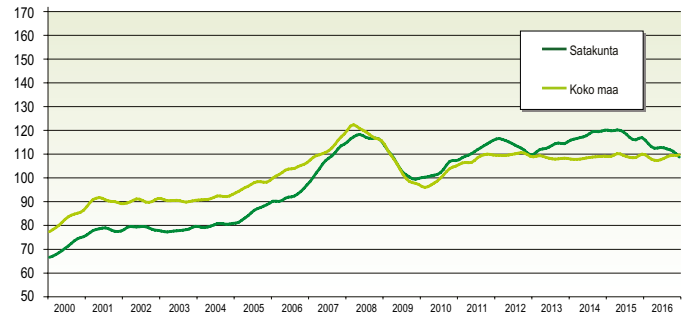
Valtakunnallisesti liikevaihto kääntyi nousuun syyskesällä 2016 hintatason kohoamisen vetämänä, mutta monipuolisemmasta tuotantorakenteesta johtuen kasvu jäi Satakuntaa vaatimattomammaksi. Sen sijaan palkkasummaan nousu ei juuri heijastunut, sillä henkilöstöä vähennettiin viime vuonna vajaat kolme prosenttia Teknologiateollisuus ry:n mukaan. Siitä huolimatta samaisen tahon mukaan terästuotteiden, väri-

tallien, valujen ja metallimalmien yhteenlaskettu tuotannon määrä maassa keskimäärin nousi viime vuonna seitsemän prosenttia suuremmaksi kuin vuonna 2015. Terästuotteiden, värimetallien ja metallimalmien tuotantomäärät lisääntyivät, sen sijaan valujen tuotantomäärä väheni muutaman prosentin. Kasvu on jatkunut myös alkuvuonna 2017.

Metallien jalostus 2016 vs. 2015 %muutos edellisvuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna		
	Satakunta	Koko maa
Liikevaihto		
Heinä-joulukuu	13,4 %	2,5 %
Heinä-syyskuu	4,2 %	0,7 %
Loka-joulukuu	22,3 %	4,3 %
Palkkasumma		
Heinä-joulukuu	8,7 %	0,4 %
Heinä-syyskuu	8,6 %	-0,7 %
Loka-joulukuu	8,9 %	1,6 %

Metallituotteiden valmistuksen liikevaihdon kehitys Satakunnassa ja koko maassa (2010=100)

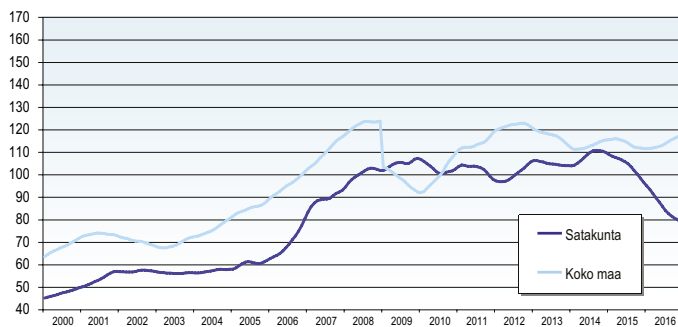
Metallituotteiden valmistuksen palkkasumman kehitys Satakunnassa ja koko maassa (2010=100)

KONE- JA METALLITUOTETEOLLISUUS

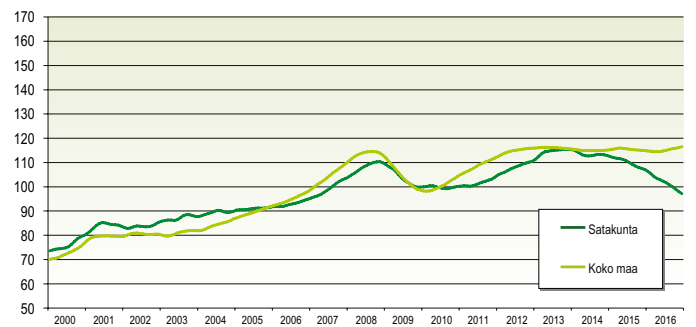
Metallituotteiden valmistuksen sitkeä alamäki näyttäisi taittuneen Satakunnassa vuoden 2016 viimeisellä neljänneksellä ainakin tilapäisesti. Maassa keskimäärin liikevaihdon nousu voimistui. Satakunnassa jo melko suuri siivu yrityskannasta pääsi menestyksen makuun, sillä heinä–syyskuussa 47 % yrityksistä kasvatti liikevaihtoaan ja loka–joulukuussa jo 53 %. Hieman vajaat 40 % kannasta saavutti nousua yli 15 %:n verran. Käänte tapahtui syksyllä etenkin vähintään 20 hengen yritysten saavutettua liikevaihdon kasvua, mutta myös pienemmillä yri-

tyksillä on ollut osuutensa nousussa. Vuoden lopulla sekä vienti- että kotimaanmarkkinat vetivät, kun aiemmin molemmissa oli hankaluuksia. Alle viisi vuotta toimineet yritykset kasvoivat koko vuoden loppupuoliskon ajan noin viidenneksen verran, mutta niiden vaikutus alan kehitykseen jäi todennäköisesti pienen koon vuoksi vanhempaa yrityskantaa vähäisemmäksi. Palkkasumma putosi Satakunnassa edelleen, joten henkilöstä on vähennetty. Koko maassa kasvua kertyi sen verran niukasti, että työntekijämäärä lienee alentunut.

Metallituotteiden valmistus 2016 vs. 2015 %-muutos edellisvuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna		
	Satakunta	Koko maa
Liikevaihto		
Heinä–joulukuu	-1,6 %	4,3 %
Heinä–syyskuu	-6,8 %	2,1 %
Loka–joulukuu	3,6 %	6,4 %
Palkkasumma		
Heinä–joulukuu	-2,8 %	0,9 %
Heinä–syyskuu	-1,7 %	1,4 %
Loka–joulukuu	-4,0 %	0,3 %

Koneiden ja laitteiden valmistuksen liikevaihdon kehitys Satakunnassa ja koko maassa (2010=100)

Koneiden ja laitteiden valmistuksen palkkasumman kehitys Satakunnassa ja koko maassa (2010=100)

Satakunnan talouden pahin kipukohta löytyy korkean tuottavuuden ja arvonnäköyksen koneiden ja laitteiden valmistuksesta. Sen liikevaihto romahti vuoden 2016 heinä–joulukuussa. Taustalla piilee etenkin meriteollisuuden vaikeudet osin alhaisen öljyn hinnan vuoksi, mutta myös muun tyyppisessä tuotannollisessa toiminnassa on yhä hankaluuksia. Liikevaihdon hurjan oloisesta syöksystä huolimatta kasvuun kykeni jopa puo-

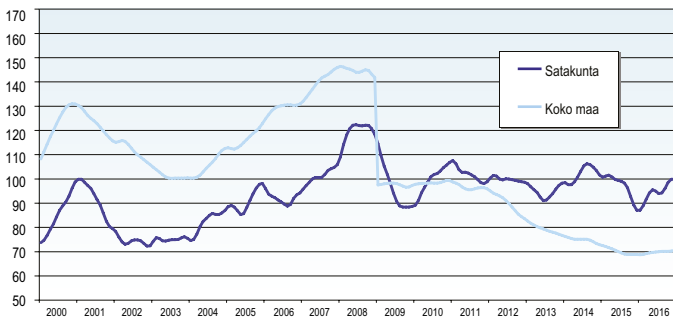
let yrityskannasta ja yli 15 %:n roima nousu onnistui suunnilleen joka kolmannelta alan yritykseltä. Alan lasku onkin peräisin runsaasta paristakymmenestä suuresta vientiyrityksestä, joiden liikevaihto sukelsi. Sen sijaan pienempien yritysten liikevaihto kohosi osin jopa reippaasti samoin kuin alle viisi vuotta toimineiden. Tämän perusteella yrityskenttä vaikuttaa hyvin hajanaiselta. Palkkasumma putosi myös voimakkaasti

henkilöstövähennysten seurauksena. Valtaosin koneiden ja laitteiden valmistus näyttäisi päässeen vähitellen jaloilleen, mikä on kansantalouden kannalta erittäin tärkeää. Sen sijaan henkilöstömäärä ei vielä ole alkanut kohota, sillä palkkasumman nousu jäi edelleen vaatimattomaksi.

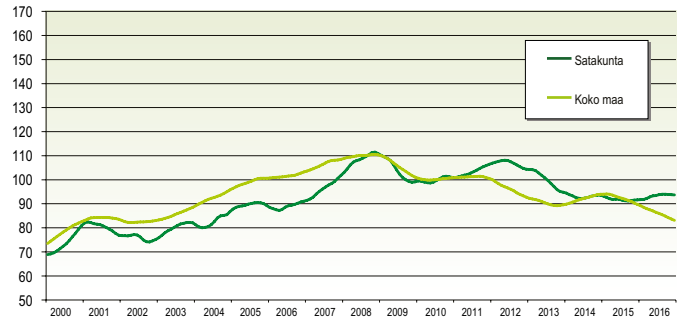
Koneiden ja laitteiden valmistus 2016 vs. 2015 %-muutos edellisvuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna		
	Satakunta	Koko maa
Liikevaihto		
Heinä-joulukuu	-23,2 %	2,4 %
Heinä-syyskuu	-23,9 %	5,3 %
Loka-joulukuu	-22,5 %	0,1 %
Palkkasumma		
Heinä-joulukuu	-6,7 %	0,4 %
Heinä-syyskuu	-4,0 %	2,8 %
Loka-joulukuu	-9,4 %	-2,1 %

Teknologioteollisuus ry:n mukaan maamme kone- ja metallituoteteollisuudessa sekä uudet tilaukset että tilauskanta nousivat loka-joulukuussa korkeammalle tasolle kuin edeltävällä vuosineljänneksellä. Tilauskannan arvo ei kuitenkaan yltänyt loppuvuoden 2015 tasolle. Suomen kone- ja metallituoteteollisuuden yritykset saivat uusia tilauksia loka-joulukuussa arvoltaan 32 % runsaammin kuin heinä-syyskuussa ja kuusi prosenttia enemmän kuin samaan aikaan

vuotta aiemmin. Tilauskannan arvo kohosi joulukuun lopussa hieman syyskuun loppua suuremmaksi, mutta jäi neljä prosenttia pienemmäksi kuin vuotta aiemmin. Suotuisa kehitys on jatkunut myös vuoden 2017 puolella. Viime kuukausien tilauskehityksen perusteella alan yritysten liikevaihdon arvioidaan kasvaneen alkuvuonna. Kone- ja metallituoteteollisuuden yritysten henkilöstö väheni vuonna 2016 vajaat kaksi prosenttia.

Elektroniikka- ja sähkötuotteiden valmistuksen liikevaihdon kehitys Satakunnassa ja koko maassa (2010=100)

Elektroniikka- ja sähkötuotteiden valmistuksen palkkasumman kehitys Satakunnassa ja koko maassa (2010=100)

ELEKTRONIikka- JA SÄHKÖTUOTTEIDEN VALMISTUS

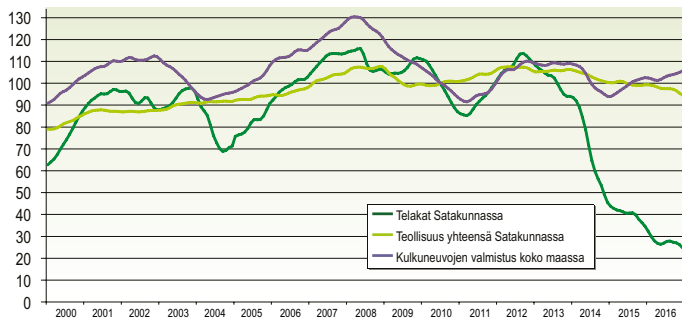
Elektroniikka- ja sähkötuotteiden valmistus näyttäisi vähitellen pääsevän jaloilleen sekä Satakunnassa että maassa keskimäärin. Liikevaihdon lasku pysähtyi vuoden 2016 heinä-joulukuussa valtakunnallisesti ja Satakunnassa kasvu käynnistyi uudelleen ainakin tilapäisesti loka-joulukuun aikana. Jo yli puolet alan yrityskannasta pääsi kasvuun kiinni Satakunnassa viime vuoden jälkimmäisellä puoliskolla ja runsaat 40 % kannasta saavutti vähintään 15 %:n nousun. Monista muista aloista poiketen alle viiden hengen samoin kuin korkeintaan viisi vuotta toimineiden yritysten kehitys jäi selvästi muusta joukosta. Kasvu onkin ollut kymmenen yli viisi henkeä työllistävän yrityksen harteilla, ala kun on Satakunnassa varsin pieni. Nousu on myös pitkälti rakentunut viennin kasvun varaan.

Tuotannon ja henkilöstön selvään kasvuun viittaa maakunnassa palkkasumman varsin ponteva nousu. Sen sijaan koko maassa laskua kirjattiin yhä, sillä Teknologiateollisuus ry:n mukaan alan henkilöstö supistui viime vuonna runsaat kuusi prosenttia verrattuna vuoden 2015 keskiarvoon. Elektroniikka- ja sähköteollisuudessa sekä uudet tilaukset että tilauskanta kohosivat loka-joulukuussa korkeammalle tasolle kuin heinä-syyskuussa. Tilausten arvo ei kuitenkaan yltänyt loppuvuoden 2015 tasolle.

Alan yritykset Suomessa keskimäärin saivat uusia tilauksia loka-joulukuussa euro-määräisesti 11 % enemmän kuin heinä-syyskuussa, mutta yhdeksän prosenttia niukemmin kuin samaan aikaan vuotta aiemmin. Tilauskannan arvo kasvoi joulukuun

loppuun mennessä neljä prosenttia syyskuun loppua suuremmaksi, mutta jäi silti neljä prosenttia matalammaksi kuin vuoden 2015 joulukuussa. Vuoden 2017 tammi-maaliskuussa tilauskantojen myönteinen kehitys on pääpiirteissään jatkunut, joten liikevaihtoon on odotettavissa kasvua.

Elektroniikka- ja sähkötuotteiden valmistus 2016 vs. 2015 %-muutos edellisvuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna		
	Satakunta	Koko maa
Liikevaihto		
Heinä-joulukuu	3,2 %	0,1 %
Heinä-syyskuu	-6,9 %	5,3 %
Loka-joulukuu	14,6 %	-4,1 %
Palkkasumma		
Heinä-joulukuu	5,2 %	-6,5 %
Heinä-syyskuu	6,0 %	-5,0 %
Loka-joulukuu	4,3 %	-8,2 %

Telakoiden ja koko teollisuuden palkkasumman kehitys Satakunnassa (2010=100)

TELAKAT

Satakuntalaisen telakkateollisuuden (TOL 30) pohjakosketus alkaa olla ohi, vaikka palkkasumman lasku näyttää yhä hurjalta. Tosin Technipin telakka ei ole edelleenkään saanut merkittäviä tilauksia, mutta sen sijaan Rauma Marine Construction on jo nousukiidossa tuoreiden tilausten myötä. Siten maakunnan laivanrakentamisen uusi nousu on

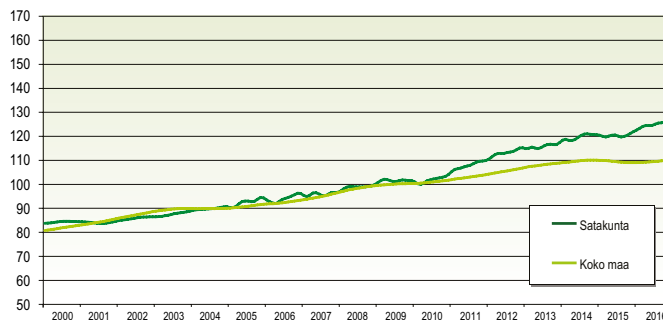
vähitellen käynnissä. Ao. telakan tilauskanta on täydentynyt koko ajan, joskin verkostomaisesta toimintatavasta johtuen tuotantoa kirjautuu ainakin osin muille toimialoille kuin kulkuneuvojen valmistukseen. Osa toiminnasta saattaa kirjautua myös maakunnan ulkopuolelle. Valtakunnallisesti kulkuneuvojen valmistus on kovassa vedossa, sil-

lä telakkateollisuuden tilauskanta on täydentynyt. Työpäiväkorjattu tuotanto on kasvanut Tilastokeskuksen mukaan keskimäärin vajaat viisi prosenttia kuukausittain vuoden 2016 heinä–joulukuussa edellisvuoteen verrattuna sisältäen myös autoteollisuuden, jonka kehitystä ei tosin ole mukana taulukon palkkasumman kehityksessä johtuen eri toimialaluokasta (TOL 29). Suotuisa tilauskantojen kehitys näkyy palkkasumman nousuna. Koko maan luvut sisältävät myös mm. veneiden, junanvaunujen ja taisteluaoneuvojen valmistuksen. Tämä heikentää vertailukelpoisuutta, sillä Satakunnassa ala koostuu kuitenkin lähes täysin telakoista.

Telakat 2016 vs. 2015 %-muutos edellisvuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna		
Palkkasumma	Satakunta	Koko maa
Heinä–joulukuu	-23,7 %	3,5 %
Heinä–syyskuu	-26,6 %	4,9 %
Loka–joulukuu	-19,8 %	2,1 %

Elintarviketeollisuuden liikevaihdon kehitys Satakunnassa ja koko maassa (2010=100)

Elintarviketeollisuuden palkkasumman kehitys Satakunnassa ja koko maassa (2010=100)

ELINTARVIKETEOLLISUUS

Satakuntalaisen elintarviketeollisuuden liikevaihto laski poikkeuksellisen paljon vuoden 2016 heinä–joulukuussa. Taustalla vaikuttanee ainakin osin hintojen lasku, sillä palkkasumman ripeästä noususta päätellen tuotannon parissa on työskennellyt aiempaa enemmän väkeä.

Kasvuun kykeni viime vuoden jälkimmäisellä puoliskolla 47 % alan valmistajista ja reipas, yli 15 %:n nousu kirjattiin vajaassa neljänneksessä yritys-kannasta. Satakunnassa toimii elintarvikkeiden valmistuksen parissa 20 kpl vähintään 20 henkeä työllistävää yritystä, joiden suuri painoarvo sanelee pitkälle alan kehityksen suuntaviivat. Niiden liikevaihdon lasku jatkui läpi koko loppuvuoden, joten tämän vuoksi koko alan liikevaihto ei päässyt nousukiitoon, vaikka 5–19 työnte-

kijän yritysten parin prosentin kasvu jatkui. Myös aivan pienimpien, alle viiden hengen yritysten kasvu orasti syyskesällä lopahtaen kuitenkin talven tuloon.

Ulkomaankauppaa harjoittavien yritysten loppuvuosi jäi Satakunnassa selvästi kotimarkkinoille suuntautuvia heikommaksi kenties osin Venäjän tilanteen vuoksi, sillä jälkimmäisissä liikevaihto jopa kasvoi. Myös yli viisi vuotta toimineet menestyivät huomattavasti heikemmin kuin niitä tuoreimmat.

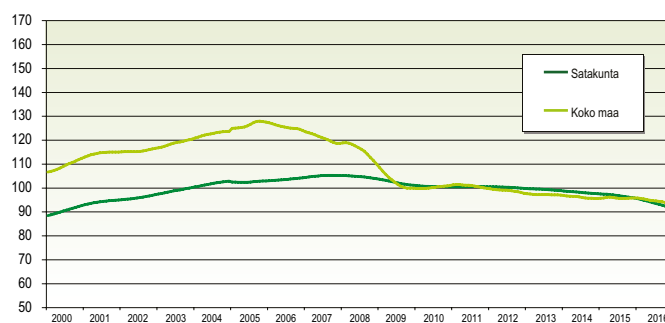
Valtakunnallisesti elintarviketeollisuuden liikevaihdon supistuminen jatkui, ja sen taustalla vaikuttaa ainakin työpäiväkorjatun tuotannon loiva lasku viime vuoden loppupuoliskolla johtuen mm. Venäjän vastapakotteista. Tämän vuoden tammi–helmikuus-

sa tuotanto on keskimäärin hieman kohonnut. Kuukausittaiset vaihtelut ovat olleet tosin suuria. Palkkasumma on noussut vain vähän, joten on mahdollista, että henkilöstöä on vähennetty.

Elintarviketeollisuus 2016 vs. 2015 %-muutos edellisvuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna		
Liikevaihto	Satakunta	Koko maa
Heinä–joulukuu	-4,7 %	-1,9 %
Heinä–syyskuu	-1,7 %	-1,6 %
Loka–joulukuu	-7,3 %	-2,1 %
Palkkasumma	Satakunta	Koko maa
Heinä–joulukuu	5,0 %	1,0 %
Heinä–syyskuu	6,2 %	1,0 %
Loka–joulukuu	3,7 %	1,1 %

Metsäteollisuuden liikevaihdon kehitys Satakunnassa ja koko maassa (2010=100)

Metsäteollisuuden palkkasumman kehitys Satakunnassa ja koko maassa (2010=100)

METSÄTEOLLISUUS

Metsäteollisuus (puu- ja paperiteollisuus sekä huonekalujen valmistus) porskutti edelleen Satakunnassa syksyyn saakka, sillä liikevaihto kasvoi hyvin nopeasti viime vuoden heinä–syyskuussa, mutta liikevaihto laski alueella jo loka–joulukuussa selvästi. Myös vienti kohosi ja vieläpä aivan vuoden lopulla liikevaihdosta poiketen. Vientiä harjoittavien yritysten liikevaihto kasvoikin myös aivan loppuvuodesta pelkille kotimarkkinoille tyytyneisiin verrattuna. Menestyksen imuun pääsi maakunnassa mukaan loppuvuodesta hieman alle puolet yrityskannasta ja miltei joka kolmas yritys ylsi vähintään 15 %:n kasvuun.

Alan loppuvuoden liikevaihdon pudotus on ainoastaan kotimaahan suuntautuneiden ohella peräisin yli 20 henkilön yrityksistä, sillä niiden liikevaihto taitui selvään laskuun aivan loppuvuodesta. Alueella toimii 17 kpl yli 20 työntekijän suuria yrityksiä, jotka määrittävät alan suuntaviivat. Kuitenkin etenkin alle viiden hengen yritykset menestyivät melko mainiosti koko viime vuoden jälkipuoliskon ajan. Alalla maksettu palk-

kasumma putosi selvästi loka–joulukuussa, mikä käytännössä tarkoittaa joukkoa irtisanomisia vuoden sisällä.

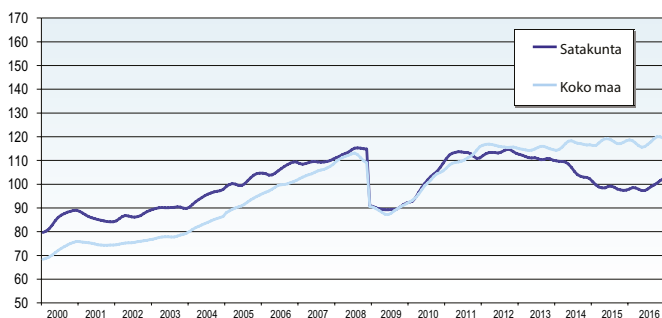
Valtakunnallisesti metsäteollisuuden tasainen liikevaihdon kasvu jatkui vuoden 2016 jälkimmäisellä puoliskolla ja myös viennin arvo kohosi hieman. Työpäiväkorjattu tuotanto on pysynyt keskimäärin nousu-uralta loppuvuodesta, mutta vuoden 2017 tammi–helmikuussa tuotanto on jälleen hiljentynyt hieman.

Pellervon taloustutkimus PTT:n mukaan piakkoin käynnistyvät kemiallisen metsäteollisuuden kapasiteetin lisäykset sekä kohtuneet sahateollisuuden markkinanäkymät ovat keskeisessä asemassa metsäsektorin kehityksessä tänä ja ensi vuonna. Paperin valmistus supistuu edelleen, mutta kartonki paikkaa osin tuotannon alenemista. Massantuotanto nousee etenkin ensi vuonna merkittävästi lisääntyvän sellun viennin vetämänä. Sen hinta kuitenkin alentuu ensi vuonna selvästi. Puutuotteiden tarve rakentamisessa kasvaa sekä kotimaassa että päävientimarkkina-alueella Euroopassa. Kiinan merkitys sahateollisuudelle kasvaa

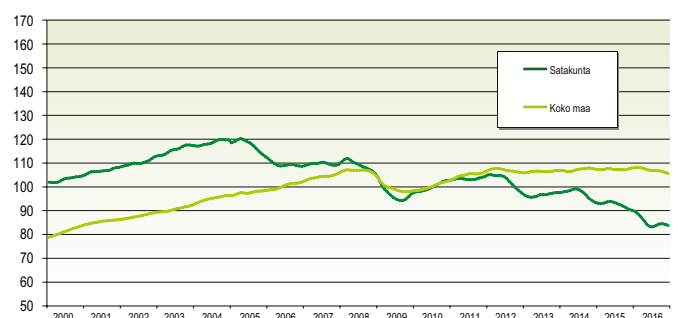
entisestään. Metsäteollisuuden viennin arvo kohoaa selvästi investointien tukemana. Puun lisääntyvä käyttö pohjautuu kotimaisten markkinahakkuiden kasvuun ja ne jatkavat tasaista nousuaan. Puukaupat kasvoivat jo viime vuonna selvästi tänä ja ensi vuonna lisääntyvän puun käytön ansiosta. Kasvu jatkuu vauhdin vähän tasaantues- sa tänä ja ensi vuonna. Lisääntyvä kysyntä heijastuu puun vuosittaisiin keskihintoihin, jotka nousevat tänä vuonna.

Metsäteollisuus 2016 vs. 2015 %muutos edellisvuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna

	Satakunta	Koko maa
Liikevaihto		
Heinä–joulukuu	5,1 %	4,5 %
Heinä–syyskuu	16,5 %	4,4 %
Loka–joulukuu	-5,2 %	4,7 %
Palkkasumma		
Heinä–joulukuu	-5,7 %	1,1 %
Heinä–syyskuu	1,0 %	5,1 %
Loka–joulukuu	-12,9 %	-3,3 %
Vienti		
Heinä–joulukuu	4,7 %	2,1 %
Heinä–syyskuu	5,9 %	1,7 %
Loka–joulukuu	3,6 %	2,5 %

Kemikaalien sekä kumi- ja muovituotteiden valmistuksen liikevaihdon kehitys Satakunnassa ja koko maassa (2010=100)

Kemikaalien sekä kumi- ja muovituotteiden valmistuksen palkkasumman kehitys Satakunnassa ja koko maassa (2010=100)

KEMIKAALIEN SEKÄ KUMI- JA MUOVITUOTTEIDEN VALMISTUS

Kemianteollisuuden suhdannekuva piirityi yhä melko valoisana vuoden 2016 heinä-joulukuussa sekä Satakunnassa että maassa keskimäärin. Liikevaihto kasvoi nopeasti vuoden viimeisellä neljänneksellä. Satakunnassa nousuun pääsi kiinni hieman yli puolet alan yrityskannasta ja yli 15 % kasvoi vajaa 30 % alan tuotantoa harjoittavista yrityksistä.

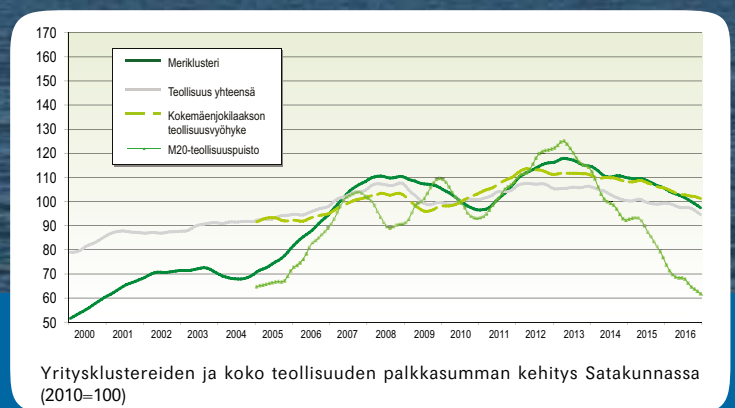
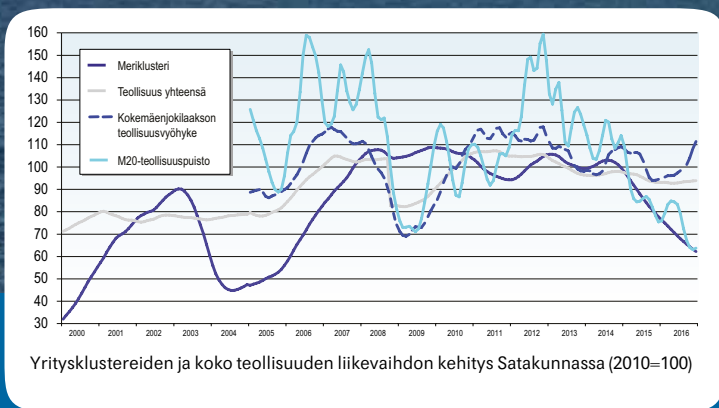
Satakunnan kemianteollisuudessa toimii 15 kpl vähintään 20 henkilöä työllistäviä yrityksiä, joiden kasvu kiihtyi aivan loppuvuodesta. Niiden suuri painoarvo selittää koko alan pääsyä entistä vahvempaan nousukiihtoon. Vientiyriyten liikevaihto kasvoi heinä-joulukuussa huomattavasti, joten sen perusteella voisi arvioida myös viennin arvon

kohonneen loppuvuoden 2016 aikana. Sen sijaan pelkästään Suomen markkinoihin tukeutuneiden yritysten liikevaihto aleni. Alan tulevaisuutta varjostaa kuitenkin merkittävän toimijan, Huntsmanin, alkuvuoden tulipalo, josta johtuva seisokki hillitsee lähiajan kasvunäkymiä selvästi sen suuren merkityksen vuoksi. Palkkasumma laski maakunnassa selvästi johtuen todennäköisesti henkilöstöleikkauksista. Kehitys on ristiriitaista liikevaihdon nousuun peilattuna. Kyse on siten joko tuottavuuden tai hintojen kasvusta.

Maassa keskimäärin kemianteollisuuden liikevaihto kasvoi viime vuoden jälkipuolella. Myös tuotannon määrä on ollut keskimäärin neljän prosentin nousussa kuukausittain, joskin vaihtelu on ollut huomattavaa. Kasvu

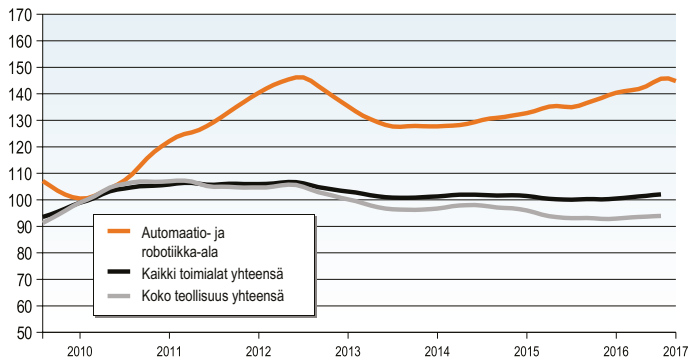
on jatkunut tämän vuoden alussa. EK:n mukaan kemianteollisuuden henkilöstöodotukset ovat kohentuneet siten, että henkilöstön laskua ei enää ole odotettavissa. Lisäksi arviot tuotannon kehittymisestä ovat edelleen selvästi myönteisiä.

Kemikaalien sekä kumi- ja muovituotteiden valmistus 2016 vs. 2015 %-muutos edellisvuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna		
	Satakunta	Koko maa
Liikevaihto		
Heinä-joulukuu	2,6 %	1,9 %
Heinä-syyskuu	0,0 %	1,1 %
Loka-joulukuu	5,3 %	2,6 %
Palkkasumma		
Heinä-joulukuu	-5,1 %	0,1 %
Heinä-syyskuu	-5,7 %	0,9 %
Loka-joulukuu	-4,5 %	-0,8 %

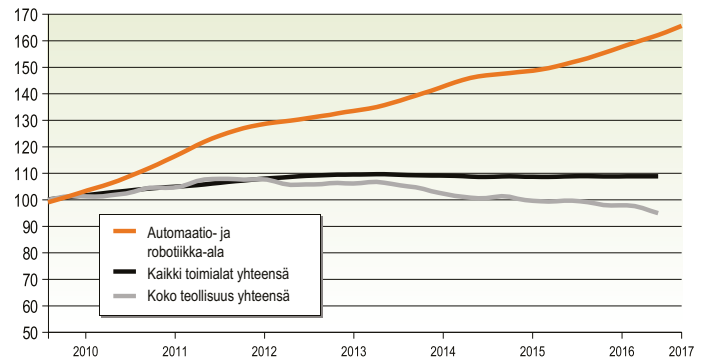

Satakunnan automaatio- ja robotiikka- sekä meriteollisuusklusteri, Kokemäenjokilaakson teollisuusvyöhyke ja Meri-Porin M20-teollisuuspuisto

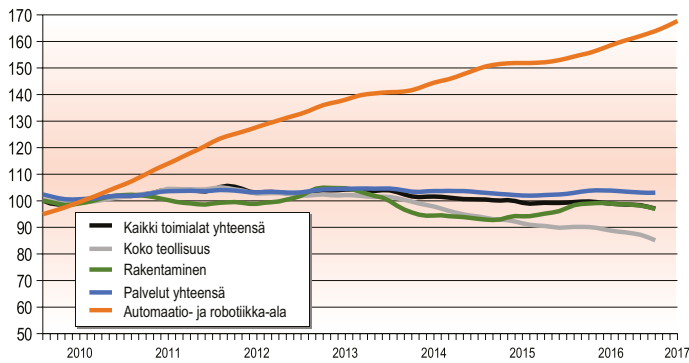
Teksti: Saku Vähäsantanen

Automaatio- ja robotiikkaklusterin sekä teollisuuden ja kaikkien toimialojen liikevaihdon kehitys Satakunnassa

Automaatio- ja robotiikkaklusterin sekä teollisuuden ja kaikkien yritysten palkkasumman kehitys Satakunnassa

Automaatio- ja robotiikkaklusterin sekä päätoimialojen henkilöstön kehitys Satakunnassa

AUTOMAATIO- JA ROBOTIIKKAKLUSTERI

Satakunnan automaatio- ja robotiikkaklusteriin eli Robocoastiin luetaan kaiken kaikkiaan yli sata yritystä, joista tarkempaan tarkasteluun on valittu 42 yritystä. Valittujen yritysten toiminta keskittyy lähes pelkästään automaatioon tai robotiikkaan. Robocoast-klusteriin kuuluvat yritykset toimittavat robotiikka-, IoT-, keinoäly- ja automaatioalan ratkaisuja tai toimivat klusterin yritysten tärkeinä alihankkijoina sekä komponenttien toimittajina.

Liikevaihdon kasvu on ollut 2000-luvulla selvästi toimialojen sekä etenkin teollisuuden kehitystä myönteisempää. Vuosina 2010–2016 alan yritysten liikevaihto on kohonnut liki 47 %, kun taas teollisuusyritysten liikevaihto on supistunut miltei seitsemän

prosenttia ja kaikkien satakuntalaisten yritystenkin keskimääräinen nousu on jäänyt prosentin tuntumaan. Vuoden 2016 heinä–joulukuu sujui keskimäärin hyvin myönteisesti, vaikka syyskesällä liikevaihdon nousu tilapäisesti hyytyikin. Vuoden 2017 tammi–helmikuu on sujunut edelleen valoisissa merkeissä. Vuonna 2016 liikevaihtoa kertyi yhteensä n. 300 milj. €

Palkkasummassa ja siten henkilöstömäärässä viime vuoden loppupuolisko sujui vahvassa nousukiidossa ja kehitys ylitti selvästi yritysten keskitason. Vuoden 2017 tammi–maaliskuussa vire on jatkunut hyvin vahvana. Myös pitkällä aikavälillä 2010–2016 henkilöstömäärä on kasvanut jopa 60 % ja palkkasummakin yli 56 %, mikä on yritysten ja etenkin maakunnan teollisuuden keskitasoa selvästi myönteisempi. Teollisuudessa molemmat ovat pudonneet ja yrityksissä keskimäärinkin palkkasumman nousu

on jäänyt varsin niukaksi, joten henkilöstömäärät ovat tippuneet hieman. Kaikkiaan automaatio- ja robotiikkaklusteri työllistää n. 1052 henkilöä ja palkkoja maksettiin viime vuonna n. 54 milj. €

Satakunnan automaatio ja robotiikkaklusteri 2016 vs. 2015 %-muutos edellisvuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna	
	Satakunta
Liikevaihto	
Heinä–joulukuu	9,6 %
Heinä–syyskuu	-9,5 %
Loka–joulukuu	30,1 %
Palkkasumma	
Heinä–joulukuu	6,8 %
Heinä–syyskuu	9,1 %
Loka–joulukuu	4,6 %
Henkilöstömäärä	
Heinä–joulukuu	7,8 %
Heinä–syyskuu	8,3 %
Loka–joulukuu	7,3 %

MERITEOLLISUUSKLUSTERI

Satakunnan meriteollisuuden klusteriin kuuluu 50 meriteollisuuden kone- ja laitevalmistajaa sekä telakkaa. Vaikka meriteollisuuden tilanne on kohentunut Suomessa yleisesti, ei Satakunnan öljyvetoinen valmistus ole päässyt vielä nousukiitoon raaka-aineen alhaisen hintatason vuoksi. Osa suurista tekijöistä on vaikeuksissa, sillä liikevaihdon lasku on peräisin yli 20 henkilön ja osin myös 5–19 henkilön yrityksistä. Vastapainona pienten, alle viiden hengen yritysten kasvu oli hyvin ripeää, mutta ne eivät juuri kokonaiskuvaa järjestyttä. Huolestuttavasti myös alle viisi vuotta toimineiden yritysten liikevaihto sukelsi loppuvuonna. Synkeästä kokonaisku-

vasta huolimatta 37 % yritysryppästä pääsi kasvuun kiinni heinä–joulukuussa 2016 ja keskimäärin runsas viidennes saavutti reippaan, yli 15 %:n nousun. Pelkästään kotimarkkinoille suuntautuneet yritykset kirjaisivat mukhean kasvun liikevaihtoonsa. Palkkasumman lasku loiveni, joten henkilöstöä ei ole vähennetty enää entiseen tahtiin. Tämä voi merkitä tuotannon elpymistä, sillä tuoreimpien tilausten laskutukset saattavat ajoittua tarkasteluajanjakson ulkopuolelle, mutta näkyvät jo tuotannon toteutumisen vuoksi palkkasumman kehityksessä. Rautan telakan, RMC:n verkostomainen toimintapa saattaa aiheuttaa sen, että osa toiminnasta kirjautuu muille toimialoille sekä maakunnan ulkopuolelle.

Meriklusteri 2016 vs. 2015 %-muutos edellisvuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna	
	Satakunta
Liikevaihto	
Heinä–joulukuu	-25,5 %
Heinä–syyskuu	-19,5 %
Loka–joulukuu	-30,3 %
Palkkasumma	
Heinä–joulukuu	-4,4 %
Heinä–syyskuu	-2,8 %
Loka–joulukuu	-6,2 %

KOKEMÄENJOKILAAKSON TEOLLISUUSVYÖHYKE

Kokemäenjokilaakson teollisuusvyöhyke koostuu runsaasta 700:sta teollisuus- ja insinööripalveluyrityksestä, jotka toimivat Kaanaasta Kokemäelle ulottuvalla vyöhykkeellä. Mukana ovat myös Noormarkun alueella toimivat teollisuuden yritykset sekä koko Porin keskusta lähiöineen. Pitkä liikevaihdon lasku päättyy vuoden 2016 syyskesällä ja loppuvuodesta liikevaihto ampaisi huijaan nousuun. Se on peräisin lähinnä suurista, yli 20 työntekijän yrityksistä lähinnä metallien jalostuksessa värimetallien hintojen nousun ansiosta. Myös kemianteol-

isuus on menestynyt, joskin Huntsmanin tulipalo aiheuttaa tuotantokatkoksen. Sen sijaan muun metalliteollisuuden tilanne on edelleen alavireinen ainakin kone- ja laitevalmistuksessa. Palkkasumma kutistui edelleen, joskin aiempaa lievemmin. Siten tuotannon määrän supistuminen on vähintäänkin lieventynyt ja myös todellinen käänne on saattanut tapahtua. Kasvuun pääsi kiinni noin puolet yrityksistä ja melkein joka kolmas kasvoi vähintään 15 %:n verran. Ulkomaankauppaa harjoittavat yritykset menestyivät pelkästään Suomeen suuntautuvia selvästi paremmin.

Kokemäenjokilaakson teollisuusvyöhyke 2016 vs. 2015 %-muutos edellisvuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna	
	Satakunta
Liikevaihto	
Heinä–joulukuu	8,1 %
Heinä–syyskuu	0,2 %
Loka–joulukuu	15,9 %
Palkkasumma	
Heinä–joulukuu	-2,4 %
Heinä–syyskuu	-2,4 %
Loka–joulukuu	-2,3 %

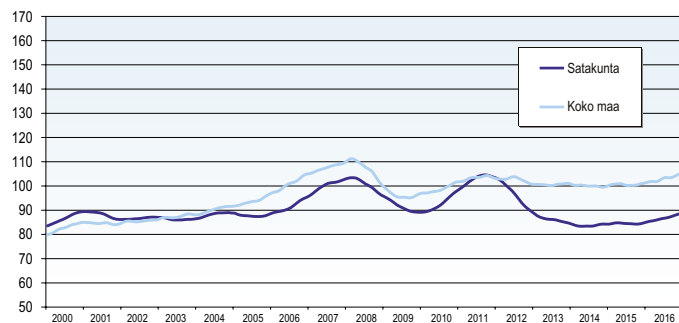
M20-TEOLLISUUSPUISTO

M20-teollisuuspuisto koostuu runsaasta 120 yrityksestä, jotka toimivat Porin Mäntyluodon, Kirrisannan, Reposaaren, Tahkoluodon, Ahlaisten ja Lampin alueella. Siellä toimii yrityksiä aina alkutuotannosta teollisuuden kautta monipuolisiin palveluihin, joskin meriteollisuudella on vahva rooli Technipin telakan ansiosta. Myös energiantuotannolla on alueella tukeva jalansija mm. tuulivoiman ja LNG-termiinalin ansiosta, joskin niiden toiminnan luvut saattavat ainakin osin kirjautua alueen ulkopuolelle. Alueen suhdannekuva piirtyy edelleen varsin synkkä-

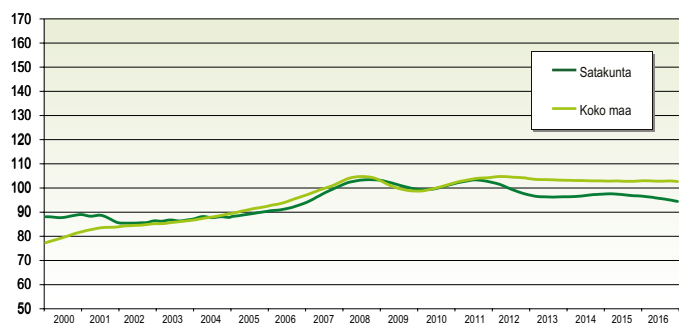
nä, sillä aluetta hallitsee Technipin telakka, jonka tilauskanta ei ole juuri elpynyt. Tämä näkyy etenkin palkkasumman poikkeuksellisen suurena pudotuksena, mutta myös liikevaihdon kehitys takkuaa pahasti. Siltä alueella on kasvuakin viriämässä, sillä vuoden 2016 heinä–syyskuussa 38 % ja loka–joulukuussa peräti 48 % alueen yrityksistä pääsi kasvuun kiinni. Yli 15 % kasvoi jo keskimäärin 27 % alueen yrityksistä. Ne ovat lähinnä 5–19 henkilöä työllistäviä. Alle viisi vuotta toimineet yritykset kasvoivat noin kymmenyksen, joten näyttäisi siltä, että yrityskannan uudistuminen kykenee tuomaan vähitellen uutta puhtia alueelle.

M20-teollisuuspuisto 2016 vs. 2015 %-muutos edellisvuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna	
	Satakunta
Liikevaihto	
Heinä–joulukuu	-17,3 %
Heinä–syyskuu	-9,8 %
Loka–joulukuu	-24,8 %
Palkkasumma	
Heinä–joulukuu	-18,5 %
Heinä–syyskuu	-19,7 %
Loka–joulukuu	-17,0 %

Yritysklustereiden seuranta toteutetaan yhteistyössä Prizztech Oy:n kanssa sekä automaatiassa ja robotiikassa myös Satakunnan ammattikorkeakoulun kanssa.

Luovien alojen liikevaihdon kehitys Satakunnassa ja koko maassa (2010=100)

Luovien alojen palkkasumman kehitys Satakunnassa ja koko maassa (2010=100)

LUOVAT ALAT

Teksti: Saku Vähäsantanen

Luovat alat-osiossa tarkastellaan joukkoviestinnän, muotoilun, mainonnan, taiteen, kulttuuriperinnön, viihteen, urheilun ja käsityöalojen yritysten kehitystä sekä Satakunnassa että koko maassa. Luovilla aloilla vuoden 2016 heinä–joulukuu sujui varsin mukavissa merkeissä, sillä liikevaihdon kasvu ylitti Satakunnassa kaikkien yritysten keskimääräisen tason. Kehitys myös vaikuttaa varsin vakaalta, sillä myötätuuli oli alkanut puhaltaa jo aiemmin. Huonoimmat ajat ovat siten vähitellen jäämässä historiaan yleisen taloustilanteen kohentuessa. Tosin palkkasumma laski edelleen, joten henkilöstövähennyksiä on yhä tehty. Koko maassa keskimäärin maksettujen palkkojen nousu jäi sen verran vaatimattomaksi, että ainakaan uutta väkeä ei liene palkattu.

Satakunnassa noin puolet yrityskannasta pääsi kasvuun mukaan ja yli 15 % liike-

vaihtoon kasvatti suurin piirtein 37 % yrityskannasta. Parhaiten menestyivät vähintään 20 henkilön suuret yritykset. Pienempien, ja etenkin alle viiden työntekijän yritysten liikevaihto laski edelleen. Alle viisi vuotta toimineiden yritysten liikevaihto supistui osin reippaasti. Vielä puoli vuotta aiemmin ne olivat kasvaneet ripeästi. Tosin niiden palkkasumma oli varsin reippaassa nousussa, joten kannattavuus on saattanut olla koetuksella ainakin tilapäisesti. Sato korjattaneen kenties myöhemmin. Satakunnassa yhdeksän prosenttia alan yrityksistä harjoittaa ulkomaankauppaa.

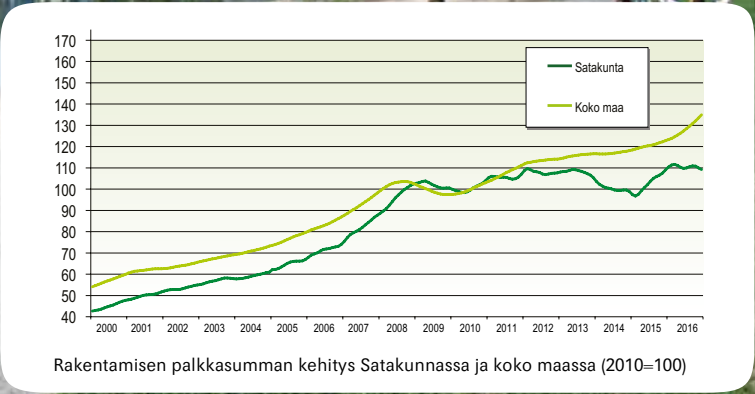
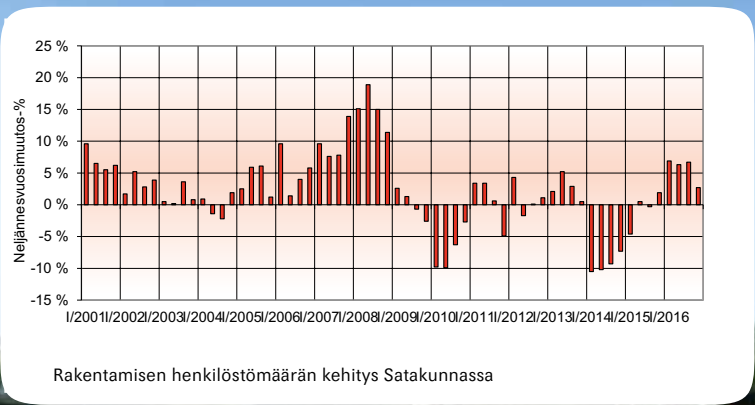
Koko maassa keskimäärin kaikkien yrityskokoluokkien liikevaihto kohosi, mutta Satakunnan tapaan eniten kasvua kertyi yli 20 hengen yrityksissä. Kaiken kaikkiaan 52 % luovien alojen yrityksistä onnistui nostamaan liikevaihtoaan viime vuoden jälkim-

mäisellä puoliskolla ja 41 % koko yrityskannasta saavutti vähintään 15 %:n nousun virsitanpylvään. Satakunnasta poiketen alle viisi vuotta toimineet yritykset keräsivät voimakkaammin liikevaihdon kasvua. Niiden maksama palkkasumma kasvoi myös huikkeasti, suunnilleen 40 %. Vain kuusi prosenttia alan yrityksistä harjoittaa vientiä ja/tai tuontia.

Luovat alat 2016 vs. 2015 %muutos edellisvuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna

	Satakunta	Koko maa
Liikevaihto		
Heinä–joulukuu	3,7 %	3,6 %
Heinä–syyskuu	2,0 %	3,7 %
Loka–joulukuu	5,2 %	3,6 %
Palkkasumma		
Heinä–joulukuu	-0,5 %	0,9 %
Heinä–syyskuu	0,8 %	1,0 %
Loka–joulukuu	-1,8 %	0,8 %

■ Luovien alojen tarkempi toimialajaotus on nähtävillä osoitteessa
<http://www.satamittari.fi/sites/satamittari.fi/files/asiakaskuvat/muunnokset/linkki0ID57.htm>.

RAKENTAMINEN

Teksti: Saku Vähäsantanen

Rakennusalalla myötätuuli puhalsi edelleen vahvasti vuoden 2016 heinä–joulukuussa. Liikevaihto kohosi yhä ripeästi sekä Satakunnassa että maassa keskimäärin. Ainakin Satakunnassa merkittävä osa alan yrityksistä pääsi kasvuun kiinni. 51 % yrityksistä onnistui nostamaan liikevaihtoaan ja 41 % saavutti vähintään 15 %:n kasvun liikevaihtoonsa. Kaikki yrityskokoluokat kasvoivat, mutta parhaiten menestyivät alle 20 työntekijän yritykset. Myös korkeintaan viisi vuotta toimineiden yritysten kasvu osoittautui hurjaksi, sillä ne saavuttivat loppuvuonna keskimäärin runsaan 40 %:n lisäyksen liikevaihtoonsa. Korkeintaan viisi vuotta rakennustoimintaa harjoittaneita yrityksiä on maakunnassa noin 460 (vajaan 2200 yrityksen kannasta), joten osuus on runsas viidennes. Satakunnassa vientiä harjoittaa rakennusalalla 17 yritystä, mutta niiden menestys jäi viime vuoden jälkipuolella heikommaksi kuin kotimarkkinoille suuntautuvien yritysten. Syyskesällä niiden liikevaihto jopa supistui selvästi.

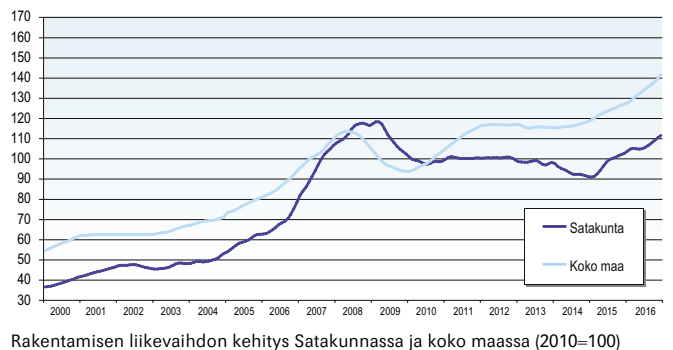
Sekä palkkasumma että henkilöstömäärä kasvoivat reippaasti Satakunnassa. Myös maassa keskimäärin palkkojen summa kohosi nopeasti, joten väkeä on palkattu lisää työmaille. Päätoimialoista rakentamisen henkilöstökehitys oli ainakin Satakunnassa suotuisinta viime vuoden heinä–joulukuussa.

Rakennusteollisuus RT ry:n maaliskuisen suhdannekatsauksen mukaan valtakunnan

tasolla rakentamisen kasvu tasaantuu tänä vuonna pariin, kolmeen prosenttiin, kun viime vuonna kirjattiin liki seitsemän prosentin nousu. Vuonna 2018 rakentamisessa jäätäneen kuitenkin nollan tuntumaan, kun käynnistyneiden isojen hankkeiden jatkoksi ei ole luvassa samassa määrin uusia.

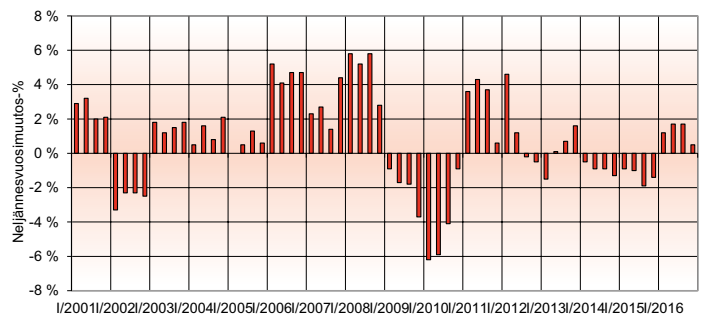
Rakennusteollisuus RT ry:n mukaan Satakunnassa rakentamisen suhdannekuva kuitenkin kohenee. Maakunnan rakentamisen suhdannetilanne on talvikautena koettu edelleen hyvänä, kuten tilastoistakin varsin selvästi on nähtävissä. Rakennuttajat odottavat talonrakennustöiden lisääntyvän. Samaa arvioivat myös suunnittelijat ja urakoitsijat. Kasvun ennakoidaan kiihtyvän sekä asunto- että toimitilarakentamisessa. Myös korjausrakentamisessa odotukset ovat myönteisiä. Kuvaavaa on, että talonrakennusurakoitsijoiden suurin huolenaihe ei enää ole talonrakennustöiden vähäisyys vaan panoshintojen nousu ja työvoimapula.

Rakentamisen luottamus vahvistui EK:n mukaan maassa keskimäärin hieman huhtikuussa. Luottamusindikaattorin saldoluku nousi

-2 pisteeseen maaliskuun -4:stä. Pitkän aikavälin keskiarvo on -7, joten luottamus on pysytellyt hieman keskimääräistä parempana. Samantyyppinen tilanne on vallinnut jo noin vuoden ajan.

Rakentaminen 2016 vs. 2015 %-muutos edellisvuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna		
	Satakunta	Koko maa
Liikevaihto		
Heinä–joulukuu	6,5 %	8,0 %
Heinä–syyskuu	4,4 %	9,2 %
Loka–joulukuu	8,3 %	6,8 %
Palkkasumma		
Heinä–joulukuu	5,4 %	6,6 %
Heinä–syyskuu	7,5 %	8,8 %
Loka–joulukuu	3,3 %	4,5 %
Henkilöstömäärä		
Heinä–joulukuu	4,6 %	
Heinä–syyskuu	6,7 %	
Loka–joulukuu	2,7 %	

Palveluiden henkilöstömäärän (TOL GIJLMNQ) kehitys Satakunnassa

PALVELUT

Teksti: Saku Vähäsantanen

Tukku- ja vähittäiskauppa, majoitus- ja ravitsemistoiminta, liike-elämän palvelut sekä yksityiset sosiaali- ja terveyspalvelut

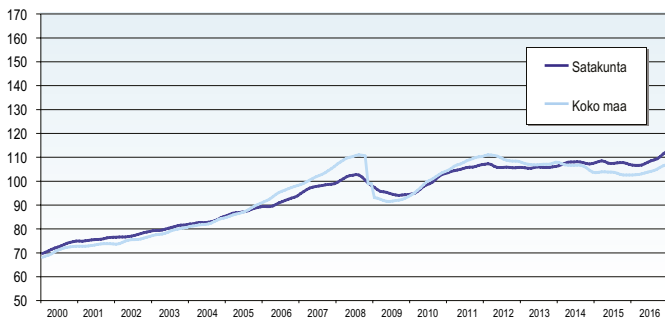
Palveluiden suhdannekuva pysyi viime vuoden jälkimmäisellä puoliskolla edelleen varsin myönteisenä sekä Satakunnassa että maassa keskimäärin. Kaupan kasvu kiihtyi, mutta maakunnassa majoitus- ja ravitsemistoiminnan nousu tasaantui. Sen sijaan liike-elämän palveluiden vire säilyi vahvana. Myönteinen myynnin kehitys heijastui myös palkkasummaan ja siten henkilöstömääriin ainakin Satakunnassa, jossa kasvua kertyi henkilöstöön 1,1 % vuoden 2016 heinä–joulukuussa vuodentakaiseen vastaavaan aikaan verrattuna. Kolmannen vuosineljänneksen 1,7 %:n nousu tasaantui 0,5 %:iin vuoden lopussa. Maamme palvelujen luottamusindikaattori vahvistui huhtikuussa 2017 edelleen EK:n mukaan. Sen uusien saldoluku on +22, kun edelliskuun lukema jäi +19:ään. Luottamus on siten jonkin verran pitkäaikaista keskiarvoa (+13) vankempaa. Kohenemista on jatkunut yhtäjaksoisesti jo pari vuotta.

TUKKU- JA VÄHITTÄISKAUPPA

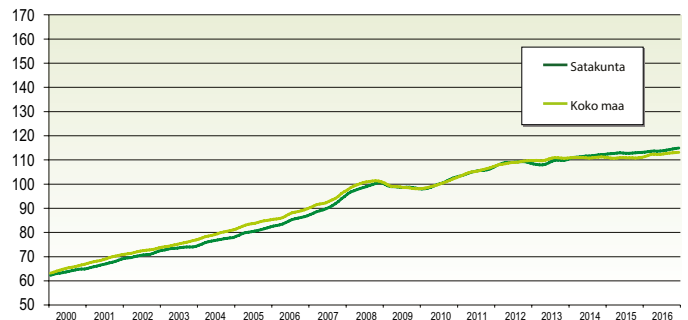
Kaupan ote on vahvistunut, sillä liikevaihto kasvoi aiempaa selvemmin vuoden 2016 heinä–joulukuussa sekä Satakunnassa että maassa keskimäärin. Etenkin vuoden viimeisellä neljänneksellä kasvu kiihtyi kohisten. Ainakin Satakunnassa kaupan kenttä vaikuttaa hieman hajanaiselta, sillä yritys-

kannasta hieman alle puolet, 49 %, pääsi kasvuun mukaan ja koko kaupan alan kannasta noin 28 % saavutti sitä vähintään 15 %:n verran. Tämä selittyy sillä, että lukumääräisesti ylivoimaisesti suurimman koluokan muodostaa alle 20 hengen yritykset. Niiden liikevaihto kehittyi alavirei-

sesti siten, että 5–19 työntekijän yrityksissä liikevaihto laski loppuvuonna 1,5 % ja alle viiden hengen yrityksissä liikevaihto pääsi niukasti kasvun puolelle. Sen sijaan 41:n vähintään 20 hengen kaupan alan yrityksen liikevaihto kasvoi heinä–syyskuussa niukat 1,5 %, mutta loka–joulukuussa jo-

Kaupan liikevaihdon kehitys Satakunnassa ja koko maassa (2010=100)

Kaupan palkkasumman kehitys Satakunnassa ja koko maassa (2010=100)

pa 15 %. Tämä nostikin koko alan vahvaan nousukiitoon. Ulkomaankauppaa harjoittavat yritykset, joita toimii maakunnassa vajaa 600 kpl, menestyivät muita yrityksiä paremmin. Myös korkeintaan viisi vuotta toimineet yritykset suunnilleen puolitoistakertaisesti liikevaihtonsa.

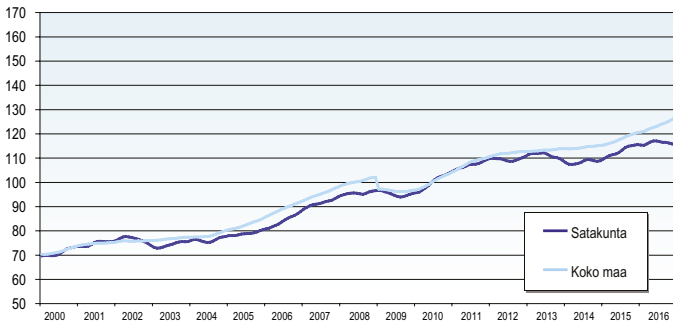
Kaupan alalla maksettu palkkasumma kasvoi entiseen tahtiin sekä Satakunnassa että valtakunnallisesti, mutta henkilöstömääris-

sä muutokset eivät todennäköisesti ole olleet merkittäviä. EK:n mukaan Suomen vähittäiskaupan luottamus heikkeni hieman huhtikuussa. Odotukset ovat silti keskimäärin vahvistuneet vähitellen jo pari vuotta kohoten pohjamudista yli tavanomaisen tason. Luottamusindikaattorin saldoluku laski hieman, +5 pisteeseen, kun maaliskuun lukemaksi mitattiin vielä +8. Luottamus on kuitenkin selvästi pitkäaikaista keskiarvo-tasoa (-2) parempaa.

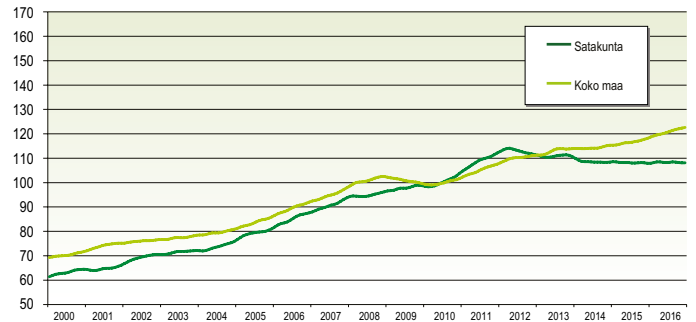
Tukku- ja vähittäiskauppa 2016 vs. 2015

%-muutos edellisvuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna

	Satakunta	Koko maa
Liikevaihto		
Heinä-joulukuu	2,7 %	2,1 %
Heinä-syyskuu	0,9 %	0,9 %
Loka-joulukuu	4,5 %	3,2 %
Palkkasumma		
Heinä-joulukuu	1,3 %	1,8 %
Heinä-syyskuu	1,4 %	1,7 %
Loka-joulukuu	1,2 %	1,9 %

Majoitus- ja ravitsemispalveluiden liikevaihdon kehitys Satakunnassa ja koko maassa (2010=100)

Majoitus- ja ravitsemispalveluiden palkkasumman kehitys Satakunnassa ja koko maassa (2010=100)

MAJOITUS- JA RAVITSEMISTOIMINTA

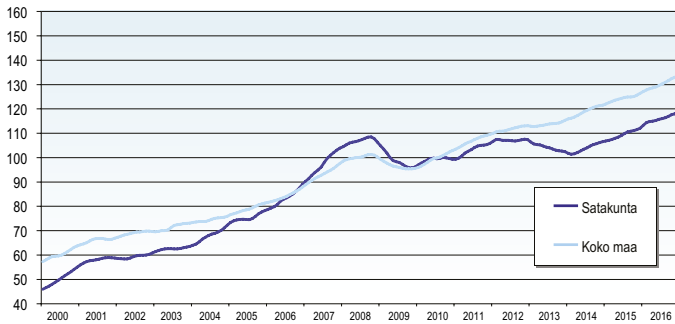
Majoitus- ja ravitsemistoiminnan liikevaihdon kasvu hiipui hieman Satakunnassa vuoden 2016 heinä-joulukuussa. Maassa keskimäärin ala porskutti yhä ripeämmän nousun merkeissä. Satakunnassa hieman yli puolet alan yrityksistä onnistui kohottamaan liikevaihtoaan, ja hieman yli neljännes yrityskannasta saavutti sitä vähintään 15 %. Loppuvuonna keskimäärin ainoastaan vähintään 20 henkeä työllistävien yritysten liikevaihto kasvoi Satakunnassa, mutta niiden

suuri painoarvo riitti pitämään alan pinnalla. Sen sijaan alle viisi vuotta toimineiden yritysten liikevaihto kasvoi noin 30 % loppuvuoden aikana, mutta vanhempien laski runsaat pari prosenttia. Siten tuoreet toimijat ovat valloittaneet markkinaosuuksia. Alalla maksettu palkkasumma kasvoi vain hitusen, joten henkilöstömäärä on saattanut vuoden aikana vähän supistua. Maassa keskimäärin ponteva nousu on todennäköisesti johtunut väen lisäämisestä.

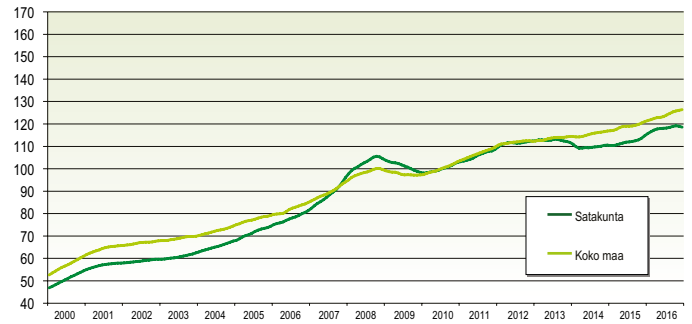
Majoitus- ja ravitsemistoiminta 2016 vs. 2015

%-muutos edellisvuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna

	Satakunta	Koko maa
Liikevaihto		
Heinä-joulukuu	1,3 %	4,4 %
Heinä-syyskuu	1,9 %	4,7 %
Loka-joulukuu	0,6 %	4,0 %
Palkkasumma		
Heinä-joulukuu	0,7 %	4,1 %
Heinä-syyskuu	1,9 %	4,0 %
Loka-joulukuu	-0,6 %	4,1 %

Liike-elämän palvelujen liikevaihdon kehitys Satakunnassa ja koko maassa (2010=100)

Liike-elämän palvelujen palkkasumman kehitys Satakunnassa ja koko maassa (2010=100)

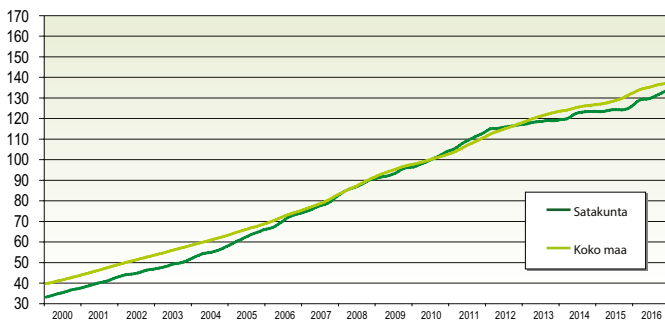
LIIKE-ELÄMÄN PALVELUT

Liike-elämän palveluiden nousukiito jatkui vahvana sekä Satakunnassa että koko maassa keskimäärin vuoden 2016 heinä–joulukuussa. Ala on merkittävä osa aluetaloutta miljarдилuokan liikevaihdolla sisältäen erityyppisiä tuki- ja suunnittelupalveluita. Niiden kysyntä on osin riippuvaista muun talouden kehityksestä, joten siitä päätellen talous on elpymässä. Satakunnassa 54 % alan yrityskannasta pääsi kasvuun kiinni loppuvuodesta ja 36 % saavutti vähintään 15 %:n lisäyksen liikevaihtoonsa. Parhaiten menestyivät suuret, vähintään 20 työntekijän yritykset. Niiden

suuri painoarvo piti alan mainiossa vireessä. Myös alle viiden hengen yritykset kasvoivat jokusen prosentin. 5–19 työntekijän yritysten liikevaihto aleni syyskesällä, mutta kasvu käynnistyi jälleen vuoden lopussa. Tuoreet, korkeintaan viisi vuotta liiketoimintaa harjoittaneet toimijat nappasivat 40 %:n lisäsiivun liikevaihtoonsa vanhempien tyydyttyä vain parin prosentin nousuun. Ulkomaankauppa ei käynyt, vaan sitä harjoittavat satakunta yritystä kirjasivat liikevaihdon laskua, joka tosin oikein lähellä vuodenvaihdetta. Liike-elämän palveluissa maksettu palkkasumma kohosi rivakasti, joten alalle on palkattu uutta väkeä.

Liike-elämän palvelut 2016 vs. 2015 %muutos edellisvuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna

	Satakunta	Koko maa
Liikevaihto		
Heinä–joulukuu	5,4 %	5,4 %
Heinä–syyskuu	4,0 %	4,9 %
Loka–joulukuu	6,6 %	5,9 %
Palkkasumma		
Heinä–joulukuu	5,6 %	5,0 %
Heinä–syyskuu	6,2 %	4,9 %
Loka–joulukuu	5,0 %	5,0 %

Yksityisten sosiaali- ja terveystalveluiden palkkasumman kehitys Satakunnassa ja koko maassa (2010=100)

YKSITYISET SOSIAALI- JA TERVEYSPALVELUT

Yksityisten sosiaali- ja terveystalveluiden palkkasumma kasvoi Satakunnassa nopeimmin pitkään aikaan. Myös maassa keskimäärin nousu jatkui selvästi toimialojen keskimääräistä ripeämpänä. Liikevaihdon tuoreimpia suhdannetietoja ei tässä katsauksessa ole saatavilla, mutta parinkymmenen viime vuoden aikana kasvu on ollut maakunnassa kiivainta kaikista päätoimialoista, ja nimellinen liikevaihto on moninkertaistunut aikojen saatossa.

Yksityiset sosiaali- ja terveystalvelut 2016 vs. 2015 %muutos edellisvuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna

	Satakunta	Koko maa
Palkkasumma		
Heinä–joulukuu	6,3 %	5,0 %
Heinä–syyskuu	5,5 %	6,3 %
Loka–joulukuu	7,2 %	3,7 %

AINEETON PÄÄOMA, INNOVATIIVISUUS JA ÄLYKÄS ERIKOISTUMINEN

Teksti: Samuli Aho

Satakunnan talouden kasvu perustuu älykästä erikoistumista korostavalle innovatiivisuudelle, jossa alueen osaamisalueita vahvistetaan yritysten, yliopistojen ja infrastruktuurin yhteistyöllä. Innovatiivisuuden voidaan katsoa syntyvän yritysten kyvystä innovoida sekä toisaalta hallinnon ja yliopistojen kyvystä edistää yritysten innovaatiotoimintaa ja innovaatioiden hyödyntämistä.

Aineeton pääoma, innovatiivisuus ja talouskasvu

Kansantalouden tilinpidossa suurimmaksi osaksi näkyvät aineeton pääoma määritellään Corradon, Hul-ten ja Sichelin (2009) mukaan organisaation osaamiseen, innovaatiopääomaan ja tietokoneistettuun informaatioon. Organisaatio-osaamisella tarkoitetaan lisäarvoa tuovaa esimiestoimintaa ja henkilöstöhallintoa, arkkitehtuurien suunnittelua, markkinatutkimusta, brändäystä, siihen liittyvää mainontaa, konsultointia ja yrityskohtaista koulutusta. Innovaatiopääomalla tarkoitetaan tieteellistä ja ei-tieteellistä t&K-toimintaa, tekijänoikeus- ja lisenssipalkkioita, finanssi-innovaatioita ja muuta luovaa toimintaa. Tietokoneistettu informaatio sisältää ohjelmistot ja tietokannat. Näistä vain ohjelmistot ja tietokannat näkyvät kansantalouden tilinpidossa:

Innovatiivisuus on luonteeltaan luovaa, usein myös monipuolista oppimista edellyttävää toimintaa. Sillä on prosessiin tai tapahtumaan liittyvää positiivista vaikutusta käytännössä. Siihen liittyy myös käyttöön saattamispyrkimys. Tilastokeskus määrittää innovaation taas yrityksen markkinoille tuomana uutena tai parannettuna tuotteena (tavarena tai palveluna), yrityksen käyttöön otmana uutena tai olennaisesti parannettuna prosessina, uutena markkinointimenetelmänä tai yrityksen uutena organisatorisena liiketoimintakäytäntönä, työorganisaatiossa tai ulkoisissa suhteissa. Innovaation tulee olla myös uusi yrityksen kannalta. Innovaation kehittäjänä voi olla esimerkiksi yritys, muut yritykset tai organisaatiot. Innovatiivisuutta voi ilmetä myös yksittäisissä ihmisissä, tai alueissa.

Innovatiivisuutta tarvitaan

paljon yritystasolla. Innostavalla työilmapiirillä sekä toimintaympäristön pitkäjänteisyydellä ja kärsivällisyydellä on ratkaiseva merkitys innovaatioiden syntymiseen. Kiire ja stressi eivät ole otollisia olotiloja innovoinnille. Luovuuden ilmaisemiselle ja kehittämiselle on annettava aikaa ja tilaa, jotta innovaatioita voi syntyä. Monet innovaatiohakuiset yritykset ja työorganisaatiot muokkaavat työympäristöä niin, että se tukee työntekijöiden luovuutta ja vuorovaikutteisuutta. Luovia aloja ovat Nikulan ym. (2009) mukaan mm. teollinen tuotanto, rakentaminen, prosessiteollisuus ja matkailu. Luovan talouden arvo on mitattavissa esimerkiksi tavaramerkkien, patenttien, muotoilusuojien ja tekijänoikeuksien avulla. Näillä aineettomilla oikeuksilla suojataan muun muassa tekniikkaa, muotoilua, tavaramerkkejä sekä muita tunnusmerkkejä. Aineettomilla oikeuksilla suojataan yrityksen aineetonta omaisuutta, joka voi olla jopa 80 % yrityksen arvosta. Luovat alat voivat vahvistaa muiden toimialojen ja koko maan kilpailukykyä.

Innovoinnilla on suuri merkitys myös koko yhteiskunnassa, jotta kiihtyvässä kasvutahdissa on ja taloudellisessa kilpailussa on mahdollista pärjätä. Luovan talouden kansantalouteen synnyttämä taloudellinen lisäarvo on myös merkittävä. Yhteiskunnallisella tasolla innovatiivisuuteen liittyy kaksi ulottuvuutta: (1) kyky luoda kehittämisen ja tutkimuksen avulla uutta osaamista ja uutta tietoa ja (2) kyky luoda uudenlaista liiketoimintaa.

Talouden kasvulla, aineettomalla pääomalla ja innovoinneilla on talousteoreettinen perusta. Alfred Marshallin (1842–1924) mukaan aineettomalla pääomalla voidaan lisätä voittoja. Pääoman lisäämiseen liitettyjen vähenevien tuotteiden (talousteoreetikot David Ricardo (1772–1823) ja Thomas Malthus (1766–1834) ennustivat, että annetun maa-alan vähenevien tuotto-

jen takia tuotannon kasvu ennen pitkää pysähtyy) vastapainona ovat sisäiset ja ulkoiset kasvavat tuotot. Sisäisiä kasvavia tuotteita voi syntyä yrityksen sisällä tuotantovälineiden uusista yhdistelmistä. Ulkoisia kasvavia tuotteita voi taas syntyä, kun toimialan yritykset yhdistyvät keskenään ja yhdistelevät tuotantovälineitään uudella innovatiivisella tavalla. Marshall mainitsee aineettoman pääoman merkityksen tuotannossa korostaessaan taitojen ja tietämyksen merkitystä kasvun ja kasvavien tuotteiden lähteenä. Kasvavien tuotteiden toteutuminen perustellaan teoriassa aineettoman pääoman eli taitotiedon helpon ja halvan leviämisen avulla. Itävaltalainen talouskasvun teoreetikko Joseph Schumpeter (1883–1950) korosti yrittäjyyden laadun merkitystä talouskasvun lähteenä. Yrittäjyyden laadusta riippuu kuinka hyvin yritys onnistuu kehittämään ja hyödyntämään uusia tuotteita ja tuotantotekniikoita apunaan menestyäkseen markkinoilla. Taloudellisen kasvun perusmekanismina on yritysten välinen innovaatioihin perustuva kilpailu, joka tähtää yritysten voittojen ja yrittäjien varallisuuden kasvattamiseen. Uudet innovaatiot luovat markkinoille epätasapainotilanteita ja monopoli-asemia, joita yritykset pyrkivät käyttämään hyväkseen. Schumpeter korosti myös ”luovan tuhon” merkitystä talouskasvun lähteenä. Tämän näkemyksen mukaan markkinatalous on jatkuvassa muutoksessa tarjoten jatkuvasti uusia markkinoita ja mahdollisuuksia yrityksille. Yritykset reagoivat tähän etsimällä jatkuvasti uusia panosten yhdistelmiä tavoitteena sellaiset tuoteominaisuudet, jotka varmistavat näiden menestyksen. Vastaavasti kilpailukykyä menettäneet tuotteet ja tuotantoyksiköt karsiutuvat markkinoilta tämän prosessin seurauksena. Luovaa tuhoa esiintyy lähinnä tuotantoyksiköiden sisällä ja niiden kesken. Yrityksiä saneerataan, toisia menee konkurssiin, toiset menestyvät. Schumpeterin mukaan kasvuun ja monopolivoittoihin johtavia innovaatioita ovat uudet tuotteet, tuotantomenetelmät, markkina-alueet, materiaali-lähteet ja organisaation toimintamuodot.

Yhdysvaltalainen taloustieteilijä Robert Solow osoitti 1950-luvulla, että teknisellä kehityksellä on keskeinen merkitys taloudellisen kasvun syntymekanismissa työ- ja pääomapanosten lisäksi. Teknisellä kehityksellä Solow tarkoitti inhimillisen ja fyysisen pääoman laadullisia parannuksia, jotka johtavat tuottavuuden kasvuun. Solow osoitti myös, että Yhdysvaltain talous kasvoi henkeä kohden lasketun BKT:n mukaan vuosittain keskimäärin 1,64 % ajanjaksolla 1890–1995, josta aineettoman pääoman osuus oli 0,55 %, 0,17 % aiheutui työvoiman kasvusta ja loput teknisen kehityksen aiheuttamasta tuottavuuden kasvusta.

EU, Suomi ja Satakunta

Älykkääseen erikoistumiseen pohjautuva Euroopan unionin innovaatiopolitiikka koskettaa kaikkia sen alueita niiden teknologiseen kehitystasoonsa katsomatta. Sen tavoitteena on korkean teknologian tason saavuttaneiden alueiden tukemisen sijaan kannustaa kaikkia alueita maaseudulta kaupunkiin etsimään ja tunnistamaan omaa innovaatiopotentiaaliaan ja vahvuuksiaan. Alueellinen kilpailukyky ja innovatiivisuus perustuvat pitkällä tähtäimellä näihin vahvuuksiin. Älykkään erikoistumisen yleiset tavoitteet ovat innovatiivisuus, yrittäjämäisen etsiminen ja vientivaltaisuus. Tavoitteena on aluetalouden vahvistaminen alueellisen innovaatiojärjestelmän avulla, jossa talousalueen ydinalueet keskittyvät perusteknologioiden kehittämiseen ja sitä ympäröivät alueet niiden hyödyntämiseen. EU on asettanut jäsenvaltioilleen tavoitteeksi, että niiden BKT:stä menisi 3 % tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Suomi ei ole aivan kärkeä aineettomien pääomien investointien osalta suhteessa BKT:hen ja sijoittuu maavertailussa kahdeksanneksi EU-tasolla. Aineeton pääoma on lisännyt työn tuottavuutta Suomessa keskimäärin 0,3-0,5 % vuosittain. Tutkimus- ja kehitystoiminnassa Suomi on jo Euroopan kärkimaita. Aineettomaan pääomaan perustuva luova talous keskittyy Suomessa kuten muissakin EU-maissa pitkälti metropolialueille. Helsingin seudulla on kaikista Suomen aineettomasta pääomasta 60 %. Yritysten omat aineettoman pääoman investoinnit ovat avainasemassa niiden kasvun kannalta. Laadukas koulutusjärjestelmä on myös aineettoman pääoman kasvun perusta, jossa yliopistoilla on tärkeä asema.

Suomessa julkinen valta kannustaa omalta osaltaan innovaatiotoimintaa. Sen kannustimena ovat innovaatioiden positiiviset ulkoisvaikutukset. Ilman julkisen vallan toimintaa yksityinen sektori ei investoisi yhteiskunnan kannalta riittäviä määriä tutkimukseen ja tuotekehittelyyn. Yrityksillä on myös ilman julkisen vallan toimia vaikeuksia saada rahoitusta uusille innovatiivisille yrityksille. Rahoitusmarkkinat eivät myöskään aina pysty erottamaan hyviä innovaatioita huonoista. Tosin sama ongelma voi koskea myös julkista valtaa. Julkisen vallan

tulisi keskittyä luomaan Suomessa otolliset puitteet innovaatioille eikä määrittämään sitä mitä tulee innovoida ja missä.

Innovaatiopolitiikkaan sisältyy perusristiriitot: toisaalta pitäisi varmistaa riittävät kannustimet investoida innovaatiotoimintaan, ja toisaalta pitäisi myös varmistaa, että innovaatiotoiminnan tulokset leviävät mahdollisimman tehokkaasti yhteiskuntaan ja talouteen. Perusristiriitaan ei ole helppoja ratkaisuja eikä yhdellä poliittikkavälillä pystytäkään näitä kahta tavoitetta saavuttamaan.

Innovaatiopolitiikan välineistö on laaja. Se kattaa mm. aineettomat oikeudet, kuten patentit ja tekijänoikeudet, suoraan innovaatiotoimintaan kohdistuvat verokannustimet, julkisesti rahoitetun tutkimuslaitoksissa ja oppilaitoksissa harjoitetun t&k-toiminnan, yksityisesti harjoitetun ei-julkisen tutkimus- ja kehitystoiminnan (t&k) tuet sekä palkinnot ja kilpailut. Innovaatiotoimintaan pyritään vaikuttamaan myös monilla muilla julkisilla toimenpiteillä, kuten kilpailu- ja työmarkkinapolitiikalla, koulutuspolitiikalla, maahanmuuttopolitiikalla, verotuksella ja rahoitusmarkkinoiden sääntelyllä.

Satakunnassa älykäs erikoistuminen pohjautuu Satakunnan maakuntaohjelmaan 2014–2017, jonka lähtökohtana on alueellinen osaaminen. Satakunnan talouden rakenne on monipuolinen, suurimpia työllistäjiä ovat teollisuus (20 %), sosiaali- ja terveysala (18 %) sekä tukku- ja vähittäiskauppa (10 %). Teollisuudessa erityisesti teknologiateollisuuden osuus on korostunut. Satakunta on teollistuneimpia alueita Suomessa jalostusarvolla laskettuna. Satakunnan maakunnassa sijaitsevilla korkeakouluilla on tärkeä rooli alueen älykkään erikoistumisen ja innovatiivisuuden näkökulmasta. Ne tuottavat koulutettua työvoimaa, osallistuvat alueen tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoimintaan sekä tuottavat uutta tietoa alueelle.

Satakunnassa oli vuonna 2015 korkeakoulutettuja 46832, joka oli 3,4 % koko maan korkeakoulutetusta väestöstä. Tutkimus- ja kehitysmenot olivat vuonna 2014 Satakunnassa 1,39 % BKT:stä, kun vastaava luku koko Suomessa oli 3,17 %. Satakunnan tutkimus- ja kehitysmenoista pääosa eli 75 % rahoitetaan yritysten varoista ja vain 2 % julkisin varoin.

■ Lähteet

Corrado, C., Hulten, C. & Sichel, D (2009), *Intangible capital and U.S. Economic growth*, Review of Income and Wealth Series 55, Number 3, September 2009

Nikula, P., Penttilä, A., Kupi, O., Urmas, J., Kommonen, K.: *Sirpaleisuudesta kilpailukykyyn keskiöön. Asiantuntijoiden näkemyksiä luovien alojen kansainvälistymisestä*. Helsinki School of Economics. Mikkeli Business Campus, 2009.

DIGITALISAATIO SATAKUNNASSA

Kirsi Kari

Digitalisaatio-käsitteeseen törmää kaikkialla. Käsitteet siitä, mitä termillä tarkoitetaan vaihtelevat henkilöstä toiseen. Useimmin termillä tarkoitetaan merkittävää toimintatapojen muutosta teknologiaa hyväksikäyttäen. Suomi sijoittui kärkeen 22 maata vertailevassa Digibarometri 2016 -tutkimuksessa. Satakunnan digitalisaatiota tammikuussa 2017 tarkasteleva kysely vastaa Suomen tilannetta. Digitalisaation edellytykset ovat maakunnassamme olemassa, mutta käyttö kangertelee. Vaikutukset muuttanevat Satakuntalaista liike-elämää, sillä vaikka pääosa Satakuntalaisista yrityksistä voi hyötyä digitalisaation vaikutuksista, osalla yrityksistä on edessään vielä haasteita.

Digitalisaatio ilmiönä

Digitalisaatiolla ei ole olemassa yhtä selkeää määritelmää, tyypillisesti termillä kuitenkin tarkoitetaan asioiden tekemistä ennakkoluulottomasti uudella tavalla. Valtiovarainministeriö on Suomessa määritellyt 2015 digitalisaation olevan sekä toimintatapojen uudistamista, sisäisten prosessien digitalisointia että palveluiden sähköistämistä. Kyseessä on siten iso oivallus siitä, miten omaa toimintaa voidaan yrityksissä muuttaa jopa radikaalisti toisenlaiseksi tietotekniikan avulla. Digitalisoitumisen lähtökohtia parhaimmillaan ovat läpinäkyvyys, uudelleen ajattelu ja ketteryys. Prosessit eivät tehostu vain muuttamalla manuaalisesti hoidettavia tehtäviä digitaaliseen muotoon ja automatisoimalla, vaan ennen kaikkea ajattelemaan asioita uudelleen käyttäjän näkökulmasta. Uusien ratkaisujen kokeileminen vaatii uudenlaista tekemisen kulttuuria, jossa epäonnistuminen ja virheet ovat hyväksyttäviä. Digitalisaatio vaikuttaa yritysten toimintaympäristöön kiihtyvällä vauhdilla myös Satakunnassa. Pahin kilpailija ei välttämättä olekaan enää viereisessä liikkeessä vaan ehkä jopa toisella puolella maailmaa. Digitalisaatio luo mahdollisuuksia uusien liiketoiminta- ja ansaintamallien synnyttämiselle sekä palvelutarjoaman laajentamiselle. Myös toimialarajat hämärtyvät yritysten pyrkimässä löytämään uusia kasvupolkuja. Asiakkaiden käyttäytyminenkin muuttuu käytet-

tävissä olevien palvelukanavien lisääntyessä, asiakkaiden on mahdollista saada palvelua aiempaa vaivattomammin ajasta ja paikasta riippumatta. Murroksen nopeuteen ja luonteeseen vaikuttavat eteenkin kilpailun intensiteetti, asiakkaiden taipumus käyttää digitaalisia kanavia sekä liiketoimintaan liittyvien tavaroiden ja palveluiden määrä. On jopa väitetty meneillään olevan rakennemuutoksen muistuttavan sähkön aikaansaamaa mullistusta taloudessa ja yhteiskunnassa, mutta digitalisaation vaikutukset tulevat olemaan suurempia.

Suomen ja Satakunnan tilanne

Digibarometri on vuosittain tehtävä selvitys siitä, miten Suomi sijoittuu digitaalisuudessa kilpailijamaihin verrattuna. Tuorein Etlatieto Oy:n tekemä selvitys on kesäkuulta 2016. Vertailussa ovat mukana 22 maata pääosin Euroopasta, mutta mukana ovat myös esimerkiksi Yhdysvallat ja Japani. Mittaus on toteutettu kolmella tasolla (edellytykset, käyttö ja vaikutukset) ja kolmella pääsektorilla (yritykset, kansalaiset ja julkinen sektori). Vuoden 2016 barometrin mukaan Suomella on parhaat edellytykset hyötyä syvenevästä digitalisoitumisesta. Sen sijaan digitaalisuuden vaikutuksissa Suomi jäi kolmannelle sijalle ja digitalisaation käytössä viidennelle sijalle. Digitaalisuus on Suomelle edelleen suuri ja pitkäl-

le hyödyntämätön mahdollisuus. Maailmanpankin mukaan digitaalinen disruptio tulee olemaan Suomessa poikkeuksellisen suuri mutta edellytyksemme sen kohtaamiseen ovat maailman parhaat. Digibarometrin analyysin mukaan yritysten kyky hyödyntää digitalisaation mahdollisuuksia korreloi vahvasti yritysten kasvuvauhdin kanssa. Barometrin mukaan Suomen haasteena on soveltamisen syventäminen, organisaatiot ja toimintatavat taipuvat kovin hitaasti uusien mahdollisuuksien hyödyntämiseen.

Jotta tietäisimme, miten maakuntamme alueella toimivat yritykset vastaavat meneillään olevaan muutostarpeeseen, kartoitettiin Satakunnan digitalisaatioastetta tammikuussa 2017 Turun kauppar korkeakoulun Porin yksikön laatimalla kyselyllä. Kysely toteutettiin osana Satakuntaliiton rahoittamaa EAKR-hanketta Teollisuuden uudistumis- ja kilpailukyky – Uudet liiketoimintamallit verkostossa (TEUVVO). Kysely lähetettiin kaikille Satakunnan Yrittäjien sekä Porin ja Rauman Kauppakamarien jäsenille. Vastausaika oli 9.1. – 5.2.2017. Kyselyyn vastasi 277 yritystä. Kysely on tarkoitettu toistettavaksi säännöllisesti, jotta digitaalisuuden muutosnopeutta Satakunnassa voidaan seurata. Kysely on aihepiirinsä laajuudessa ensimmäinen, mutta esimerkiksi Satakunnan Yrittäjät on tehnyt pienempiä kyselyitä tarkemmin rajatuista aihepiireistä, kuten aiheeseen liittyvistä koulutustarpeista.

Nyt toteutettu ensimmäinen kysely osoittaa, että Satakunnan alueella on kiinnostusta digitalisaatioon, mutta sen hyödyntämisessä on vielä käyttämätöntä potentiaalia. Yritykset ovat kuitenkin kiinnostuneita kehittämään toimintaansa aihepiirin parissa jatkossa nykyistä enemmän. Kysely paljasti erilaisia hyödyntämishaasteita kuitenkin paljon. Näistä tyypillisiä ovat ajanhallintaan liittyvät ongelmat, yrityksen omat ja asiakaskunnan osaamiseen liittyvät haasteet sekä oikeiden ratkaisujen löytäminen kullekin yritykselle. Oman asiakaskunnan tuntemus korostuu, sillä ei riitä, että yritys itse on valmis paljon nykyistä digitaalisempaan toimintaan, jos asiakaskunta ei sitä ole. Myös digitaalisia palveluita B2B-kentässä tarjoavien yritysten asiakasosaaminen saattaa osin tuottaa haasteita. Yrityksen omat toimet eivät riitä, ellei ympäristö tue sitä. Paikoin ongelmaksi koetaan siirtoyhteydet, sillä nopeaa verkkoyhteyttä ei ole saatavissa kaikkialla Satakunnassa. Edellytykset digitalisaation hyödyntämiseen Satakunnassa näyttäisivät kyselyn perusteella olevan olemassa. Kyselyyn vastanneista yrityksistä pääosa kertoi tietävänsä mitä digitalisaatio tarkoittaa oman yrityksen kohdalla. Vaikka luottamus yritysjohtoon digitaalisen mahdollisuuksien tuntemukseen hajaantui, havaittiin kyselyssä, että kun yrityksessä tiedetään mitä digitalisaatio tarkoittaa yrityksen kannalta, on vastaaja yleensä arvoinut johdon tuntevan tarpeeksi digitaalisen mahdollisuuksia. Sama päti myös kääntäen. Kyselyn perusteella vastuu digitalisaatiosta oli pääosassa vastaajayrityksiä vastuutettu yrityksen johdolle. Vastaajien näkemys oman yrityksen digiosaamisesta sen sijaan hajaantui: lähes puolet koki osaamisen olevan riittävällä tasolla, mutta kolmannes näki osaamisessa olevan haasteita. Tyytymättömyimpiä omaan digiosaamiseensa oltiin ky-

selyssä suurissa, yli 250 henkeä työllistävässä yrityksissä. Kolme neljästä yrityksestä koki kuitenkin löytävänsä Satakunnasta riittävästi kaipaamia digipalveluita. Kyselyvastausten perusteella voidaan todeta, että vaikka edellytykset digitaalisuuden hyödyntämiseen Satakunnassa ovat olemassa, käyttö kangertelee. Puolet kyselyyn vastaajista katsoi merkittävän osan niiden liiketoiminnasta perustuvan digitaalisuuteen tai digitaalisuuden olevan vahvasti läsnä keskeisissä tukifunktioissa, kuten markkinoinnissa. Näin vastasivat kaikki suuret, yli 250 henkeä työllistävät yritykset ja pääosa alle 250 henkeä työllistävästä pk-yrityksistä sekä pienistä, alle 50 hengen yrityksistä. Ne yritykset, jotka katsoivat, ettei digitaalisuudella ole mitään sijaa yrityksessä, olivat kaikki alle 10 henkeä työllistäviä mikroyrityksiä. Kyselyyn vastanneista yksityisiä sote-palveluita tuottavista yrityksistä kolme neljästä katsoi digitalisaatiolla olevan vain vähäistä merkitystä liiketoiminnassaan. Tuloksella saattaa olla merkittävyyttä tulevan sote-uudistuksen kannalta. Tulosta tarkasteltaessa on kuitenkin huomioitava, että kyselyyn vastanneista yrityksistä vain seitsemän prosenttia oli yksityisiä sote-palvelutuottajia. Digitalisaation hyödyntäminen jatkossa entistä enemmän näyttää olevan pääosan kaikkien kyselyyn vastanneiden yritysten osalta tavoitteena. Niistä yrityksistä, jotka kokivat olevansa digitalisaatiossa edellä kilpailijoitaan, lähes kaikki ilmoittivat hyödyntävänsä digitalisaatiota seuraavana vuonna enemmän. Hyödyntämisen lisääminen vähenee hieman kun koetaan olevan tasoisia tai jäljessä kilpailijoita. Niistä, jotka eivät osanneet asemoida itseään suhteessa kilpailijoihin, enää puolella oli aikomusta hyödyntää digitalisaatiota seuraavan vuoden aikana enemmän. Satakunnan elinkeinoelämän kannalta tulos saattaa antaa ai-

hetta huoleen, jos digitalisaatiokehityksessä jo nyt jäljessä olevat yritykset jäävät entistä enemmän jälkeen. Puolet kaikista vastaajayrityksistä oli kyselyssä tyytyväisiä tämän hetkiseen digitilanteeseensa, mutta kolmannes vastaajista oli tyytymättömiä. Satakunnan elinkeinoelämän kannalta on toivottavaa, että tyytymättömyys konkretisoituu muutoksiksi ilman, että koetut haasteet nousevat muutosesteeksi.

Digitalisaation vaikutukset Satakunnassa jakautuivat. Pääosa yrityksistä hyötyy muutoksista, mutta osa yrityksistä on haasteiden edessä. Kyselyyn vastanneista yksityisiä sosiaali- ja terveystalvueluita tuottavista yrityksistä lähes puolet koki olevansa kilpailijoitaan jäljessä digitaalisuuden hyödyntämisessä. Tämä saattaa aiheuttaa haastetta Satakunnan osalta tulevissa sote-muutoksissa. Kaikista kyselyyn vastanneista yrityksistä kaksi kolmannesta koki paineen digitalisaation tulevan yrityksen ulkopuolelta. Yli puolet vastaajayrityksistä näki digitalisaation voivan auttaa yritystä vientitoiminnassa ja/tai yrityksen kasvussa ylipäättään, epävarmojen osuus oli kuitenkin neljännes vastaajista. Lähes kolme vastaajayritystä neljästä koki hyödyvänsä digitalisaatiosta kilpailukytekijänä. Vertailtaessa kyselyyn vastanneiden teknologiateollisuuden, luovien alojen ja yksityisten sote-palveluyritysten vastauksia havaittiin, että teknologiateollisuus ja luovat alat uskovat digitalisaation mahdollistavan vientitoimintaa ja/tai kasvua kotimaassa. Sen sijaan yksityisistä sote-palveluyrityksistä vain kolmannes uskoi digitalisaation mahdollisuuksiin asiassa.

Satakuntaa koskevan digitalisaatiokyselyn tarkemmat tulokset ovat luettavissa Satamittari-palvelusta, osoitteesta <http://www.satamittari.fi/digitalisaatiokyselyn-tulokset-2016>.

Älykkään erikoistumisen käsikirja strategisen aluekehitystyön tueksi

Teemu Haukioja

Alueiden Eurooppa on käsite, joka on elänyt Eurooppa-sanastossa jo pidemmän aikaa. Nykyisten eurooppalaisten makrotaloudellisten haasteiden aikana käsite saa yhä enemmän painoarvoa, mikä tarkoittaa sitä, että Euroopan alueiden tulee ottaa yhä enemmän itse vastuuta omasta alueellisesta kehityksestään. Euroopan unionin älykkään erikoistumisen strategia (S3 tai RIS3) viittaa juuri tällaiseen omaehtoiseen alueen vahvuuksien tunnistamisprosessiin ja niiden strategiseen hyödyntämiseen. Vuoteen 2020 mennessä Euroopan haluttaisiin olevan älykäs, kestävä ja osallistava talous, jossa vallitsisi korkea työllisyys ja tuottavuus sekä vahva sosiaalinen yhteenkuuluvuus.

Euroopan komissio on laatinut käsikirjan "Implementing Smart Specialisation Strategies" aluekehitystyön tueksi alueiden pyrkimässä toteuttamaan Euroopan unionin ohjelmallista älykkään erikoistumisen strategiaa. Käsikirja jakaantuu viiteen lukuun, jotka käsittelevät (1) yrittäjyyttä, (2) hyvää hallintoa, (3) projektimaista toimintatapaa, (4) valtioiden rajat ylittävää yhteistyötä ja (5) monitorointia. Jokaisessa luvussa nostetaan esille malliesimerkkejä eurooppalaisten alueiden toteuttamista älykkään erikoistumisen ratkaisuista.

Euroopan unionin aluepolitiikasta vastaava komissaari Corina Creu mainitsee käsikirjan esipuheessa, että noin kuuden vuoden kuluttua siitä, kun Euroopan komissio käynnisti älykkään erikoistumisen politiikkaoh-

jelmansa, siitä on tullut innovaatiovetoisen aluekehityksen avain-instrumentti Euroopassa. Hän näkee, että älykkään erikoistumisen strategiat ovat muuttuneet todelliseksi tekemiseksi, josta kiitos kuuluu viranomaisen, elinkeinoelämän, tutkimuksen ja kansalaisyhteisöjen onnistuneelle yhteistyölle.

Käsikirjan laatimiselle oli asetettu seuraavat suuntaviivat:

- Pragmaattisuus, eli se soveltuu politiikkaa toteuttavien tarpeisiin, ja se perustuu todelliseen toimijakentältä saatuun näyttöön.
- Hyödyllisyys, eli se on relevantti aluekehittämistyötä tukeva työkalu, joka on lukemisen arvoinen.
- Käytännöllisyys, eli se tarjoaa välittömästi sovellettavia ehdotuksia koetelluista käytännön toteutuksista.

Käsikirjan luvussa I tarkastellaan yrittäjyyttä tukevia prosesseja. Luvussa kartoitetaan useiden todellisten esimerkitapausten kautta, mitä toteutetuista hankkeista voidaan oppia, sekä millaisia edellytyksiä tehokkaille ja vaikuttaville prosesseille voidaan tunnistaa. Luvussa II pureudutaan hyvälle hallinnolle asetettaviin periaatteisiin ja sen kohtaamiin haasteisiin. Kaikkien intressiryhmien osallistaminen koetaan tärkeäksi, mutta erityi-

sesti mainitaan liiketoimintasektori ja tasaveroisen kohtelu yritysten osallistamisessa. Julkisen toimijan vaikutus on merkittävä, sillä se osallistuu laaja-alaisesti lähes kaikkeen sosiaalis-taloudelliseen toimintaan ja voi siksi vaikuttaa ratkaisevasti eri toimijoiden toimintamahdollisuuksiin ja lopulta koko alueen sosiaalis-taloudelliseen menestykseen.

RIS3-maailmassa projektien onnistunut rahoitus, valinta ja painopisteiden priorisointi ovat ehkä kaikkein olennaisin osa, jotta älykkään erikoistumisen politiikkaohjelma voisi onnistua. Näitä alueiden innovaatiopotentiaalin löytämistä koskevia kysymyksiä käsitellään luvussa III. Luvussa myös Satakuntaliitto alueellisen S3-strategian valmistelijana ja Prizztech Oy ovat päässeet käsikirjan hyvien esimerkkien joukkoon: <http://www.prizz.fi/en>.

Luvussa IV tarkastellaan kansallisvaltioiden rajat ylittävää alueiden yhteistyötä. Luvussa tunnistetaan globaalien arvoketjujen, verkostojen ja toisilta oppimisen merkitys talouskasvun aikaansaamiseksi. Toisin sanoen alueet eivät kilpaile keskenään, kuten yritykset, vaan alueiden välinen strateginen yhteistyö hyödyttää molempia. Luvussa mainitaan yhtenä esimerkkinä norjalaisen Nordlandin ja

Pohjanmaan hyödyllinen vuorovaikutteinen oppimisprosessi triple helix -mallin hyödyntämisen tiimoilta.

Viimeinen luku V koskee monitorointia. Monitoroinnilla tavoitellaan S3-politiikan vaikuttavuutta; tehdäänkö asioita oikein ja tehdäänkö oikeita asioita? Monitorointiin kuuluu sopivan indikaattorijoukon kokoaminen. Luvusta löytyy mielenkiintoinen esimerkki Espanjan Galician alueelta, jonka indikaattorijärjestelmä muistuttaa monelta osin Satakuntalaisia tuttuja indikaattoreita ja tutkimusraporttien tuotoksia.

Komission käsikirjaan tutustumalla voi ilokseen havaita, että Satakunta näyttäisi olevan ihan eurooppalaisen aluekehitystyön ytimessä. Tämä on ymmärrettävää, koska aluekehitysorganisaatioiden, aluehallinnon, korkeakoulujen ja elinkeinoelämän yhteistyöllä on alueella pitkät perinteet. Satakuntalaiseen tyyliin asiasta vaan ei pidetä meteliä, ja ajoittain sen merkitystä jopa vähätellään. Eurooppalaisista ja kansallisista makrotaloushaasteista huolimatta Satakunnalla on mahdollisuus elinvoimaiseen tulevaisuuteen, mikäli alueella uskotaan yhdessä tekemiseen ja sitoudutaan synergioiden etsimiseen tuhoavan sisäisen kilpailun sijaan.

■ Kirjallisuutta

Gianelle, C., D. Kyriakou, C. Cohen and M. Przeor (eds) (2016), *Implementing Smart Specialisation: A Handbook*, Brussels: European Commission, EUR 28053 EN, doi:10.2791/53569.

Smart Specialisation Strategy In Galicia 2014-2020 (2014), Xunta De Galicia, Consellería de Economía e Industria, Axencia Galega de Innovación.

Talouskatsauksessa tarkastellaan Satakunnan talouden kehitystä sekä kokonaisuutena että tarkemmin eri toimialoilla. Katsaus ilmestyy kaksi kertaa vuodessa, kesä- ja joulukuussa. Tämä numero on talouskatsauksen 29. numero, ensimmäinen ilmestyi kesäkuussa 2003. Katsauksen perusaineistoa ovat Tilastokeskuksen tuottamat liiketoiminnan kuukausikuvaajat. Muista aluetilastoista poiketen kuvaajien viive on vain muutamia kuukausia, joten ne mahdollistavat talouden käännteiden seurannan myös aluetasolla. Toimialoittaisissa näkymissä on hyödynnetty toimialajärjestöjen asiantuntemusta ja yleisissä talousnäkymissä eri ennustelaitosten julkaisuja. Katsauksen viimeisimmät tiedot ovat joulukuulta 2016, ennusteiden ja näkymien osalta toukokuulta 2017.

Satakunnan talous-katsauksen rahoittaa Euroopan aluekehitysrahasto Satakuntaliiton kautta. Yhteistyökumppaneita ovat myös mm. Länsi-Suomen Osuuspankki, Pohjois-Satakunnan Kehittämiskeskus Oy, Porin yliopistokeskus, Prizztech Oy, Satafood Kehittämisyhdistys ry, Satakunnan ammattikorkeakoulu, Satakunnan ELY-keskus, Satakunnan kauppakamari ja Satakunnan Yrittäjät ry.

Lisää katsaukseen ja laajemmin Satakunnan kehitykseen liittyvää materiaalia löytyy Internet-sivuilla www.satamittari.fi. Palautetta katsauksen ja Internet-sivuston kehittämiseksi satakuntalaisia entistä paremmin palvelevaksi tietolähteeksi otetaan mielellään vastaan.

Lisätietoja:

Aluekehitysasiantuntija

Saku Vähäsantanen

Satakuntaliitto

puh. 044 711 4350

etunimi.sukunimi@satakunta.fi

<http://www.satamittari.fi>

Euroopan unioni
Euroopan aluekehitysrahasto

Vipuvoimaa
EU:lta
2000-2013

SATAKUNTALIITTO

SATA
MITTARI

Satamittari-verkkosivusto osoitteessa <http://www.satamittari.fi> tarjoaa Satakuntaa käsittelevää tilasto-, tutkimus- ja ennakointitietoa. Satamittari kuvaa ajankohtaisesti alueen elinkeinoelämän ja kilpailukyvyyn kehitystä sekä tarjoaa monipuolisesti Satakunnan taloutta koskevaa tietoa. Satamittarista löytyy myös kattavia kunta- ja seutukuntatietoja Excel-taulukoina sekä Satakunnan yrityshakemisto Satakanta.